tamento substantie. aut etiam diffinita. que ꝓsiderantur in mathematica scientia. Ex quibus omnib⁹ patet quid sit dicendū ad quesitum.

Querit septimo Utruz forma sit materie ꝓseruatiua: potius ꝯ̄ viceuersa. Pro responsione notanduz q̄ ꝓseruare hic large capitur, put est idem q̄ causaliter concurrere ad alterius ꝓmanentiam. Videmus aūt q̄ quedam forme, ꝑpter indispositionem subiecti corrūpūtur. z ita euidenter ꝓstat q̄ materia bene disposita operatur ad forme ꝓseruationem. sed non euidens de ꝓseruatiōe materie a forma.

Maior. Materia respectu cuiuslibet sue forme: quodāmodo est causa esse et ꝓmanentie

Minor. Materia prima cum sit ens in pura potentia: specificatiue dependet a sua substantiali forma **Conclusio.** Licet igitur materia sit cōseruatiua forme: tñ semp forma substantialis ꝓseruat materiā altiori ordine:

Propositio maior sic patet. q̄ nisi materia aliquā causalitatem haberet circa formā sibi inherentem. tūc frustra forma talis vniretur ipsi materie. quod est inconueniens. Et dicit ibi quodāmodo, ꝑpter aiam rōnalem. que simpliciter nō dependet a corpore. cum etiam posset ꝓseruari absq̄ corpore. et ꝑm multos etiam Thomistas creari extra corpus. dependet tñ ab ipso corpore bene dispositum ꝯ̄tum ad informationem corporis. sed alie forme vlteri us dependent a suis subiectis simpliciter quo ad esse.

Minor patet. q̄ forma est actus materie. z plus influit forma materie ꝯ̄ materia forme, ꝑpter quod videmus q̄ recedēte anima a corpore fit statim resolutio corporis quod erat subiectū anime z euanescit Et loquitur ꝑpositio notanter de forma substantiali. q̄ non sic est de forma accidentali. q̄ talis ineſt subiecto potius econuerso. nam subiectū forme substantialis est in actu substantiali. et accidens ꝓsequtur p̄ncipia substātie fluendo deorsum. sicut patz inductiue de formis accidentalibus.

Conclusio quo ad primā partem patet ex maiore. ꝙz quo ad secūdam patet ex dictis in minore. Correlarium. Forma est in materia eius subiecto: sicut lumen in opaco. Patet q̄ in ꝓstitutione coloris opacū ꝓcurrit fragili modo. et sic siliter materia ꝓcurrit diminute ad ꝓstitutionem ꝓpositi cum forma, ꝑpter qđ visum est nō nullis q̄ materia nō pertinet intrinsece ad quidditatē ꝓpositi. sed se habet sicut causa sine qua nō. Et tantū de parte phemiali huius libri de anima. Et q̄ p̄mus liber est de aia ꝑm opiniones antiquoz que modicuz veritatis in se ꝓtinent. ideo illo pretermisso accedendū erit ad secūduz. in quo ꝑhus determinat de substātia aie ꝑm veritatem et ꝑpriam opinionem.

Finis primi de anima

Ue quidez igitur a prioribꝫ

Circa initium

secūdi libri de anima Querit primo. vtrum anima in viuentibus: sit corpus substātia ꝓposita aut actꝰ

Pro responsione notādum q̄ q̄ aiatum differt ab inaiato in duobus. scz in motu et cognitiōe. q̄ aiatum habet in se p̄ncipiū sui motus quo mouetur a se. et hoc precipue patz in aialib⁹. Differt etiā in cognitōe. q̄ inanimata nō habent cognitionem. sed aiata per aiam in genere aialiuz habēt virtutem cognitiuā. Gratia cuius aduertendū q̄ primi philosophātes vltra imaginatiōem et ea que ad imaginationis apprehensionē ꝑtinent nō se extenderūt. Et ita qui ponebant omne mouens moueri et aiam esse p̄ncipium mouendi et eam moueri posuerunt. et q̄ omne qđ mouet est corpus posuerūt ꝓter aiam esse de genere corporū. Rursus q̄ posuerūt cognitiōem fieri p̄ simile ꝑm realem similitudinē. scz terram cognosci p̄ terraz. z aquam per aquā. iterū ex hoc posuerūt aiam esse ꝓpositā ex p̄ncipijs corporū. ex quib⁹ potest habere rerū cognitionem. Sed ꝓtra illos est ꝓbus in principio huius secundi. qui ponit sex diuisiones ad inquirendū naturaz ipsius aie. ex quib⁹ clare elicit q̄ aia sit actus primus substalis corpis.

Maior Aia in viuentib⁹ non est corpus: sz est primus substātialis actus. **Minor** Anima non est substantia ex materia z forma ꝓposita: sed est solū vitalis forma **Cōclusio.** Igitur in viuentib⁹ aia: est corporis aiati formalis substantia

Maior patz q̄ cum aiatum differt ab inaiato p̄ duas operationes p̄memoratas. oportet aūt dicere q̄ p̄ncipiū vitalis operationis sit aia. q̄ p̄ hoc aiatuz differt ab inaiato. ꝓstat q̄ corpus ꝑm q̄ est corpus nō est p̄ncipiuz operatiōis vitalis. sed ꝑm q̄ est tale corpus. corpus autē fit tale p̄ actū siue p̄ formā substalem p̄mo z p̄ncipaliter. ꝯ̄ anima est actus siue forma corporis z nō corp⁹ Minor ꝓpositio ponitur ꝓtra antiquos ꝑhantes qui posuerūt aiam esse ꝓpositaz ex materia z forma. et p̄cipue moti fuerūt ex his motiuis. q̄ sicut omnis participatio actualitatis est ex primo actu qui est deus. ita omnis participatio potentialitatis esset ex prima potentia. q̄ est materia p̄ma. sed aia est in potentia. quia habet intellectuz et volūtatem. etiam aia substat diuersis habitib⁹ z passionib⁹. z ꝑm eas transmutat. ergo videtur q̄ aia in sui natura habeat aliquid de materia. Sed ꝓtra illos ponitur illa ꝓpositio secunda. q̄ aia dicit actus corporis. aut ergo est actus corporis ꝑm se totā aut ꝑm partem eius. Non ꝑm partē. q̄ tūc illa pars solūmodo eet in aia. nam p̄ aiaz intelligitur actus z forma substantialis primus qui est p̄mū p̄ncipiū operationū vitaliū. non igit aia est ꝓposita ex materia z forma. necz est possibile q̄ aia ꝑm se totaz esset actus corporis. Si detur q̄ sit ꝓposita tūc pars eius erit materia que ꝯ̄tum de se est. est ens in pura potentia qđ esse nō potest. q̄ aia ponitur esse actus. sed potētia nō ꝑt esse pars actus ꝑpter euidentē repugnātiam Conclusio patz sufficientissime ex textu p̄hi. Corrolarium. Proprietates materie que per transsumptiōem attribu

untur anime: ꝙuenīūt sibi nō vniuoce sed analogice. Patet. qz recipere pati alterari substare tc̄ fm aliū modū cō uenīūt anime t intellectui possibili cū̄ materie. qz p distā/ ciam t recessum a ꝓmo actu puro admiscet potētialitas in reb⁹ aliter t aliter fm varios ordines rerū

Querit secūdo. Utruz quelibet aīa naturali vnione: sit actus in organico corpore. Pro responsiōe notanduz ꝙ corpus dicit organicū ex eo ꝙ habet partes diuersimo de dispositas t figuratas ad diuersas operatiōes exerce/ das. Sicut patet in hoīe cuius sunt diuersa organa di/ uersis operatiōib⁹ deputata Et qz est assignare diuersos gradus aīarum p̄sens questio habet p̄cipue difficultatez de aīa rōnali que separabilis est a corpore. vt supponitur ex postea dicēdis t determinādis. corpus aūt aggrauat animā et eius operatiōes videt impedire. t ob hoc solet apud quosdā fieri dubitatio. an vnio aīe rōnalis cū cor/ pore sit sibi naturalis. Ex isto sic notato relinquo questi onem. p vtraqz eius ꝑte ambiguā

Maior. Quelibet anima ex hoc ꝙ est for/ ma vitalis: est ex debito actus organici corpo ris **Minor.** Anima rōnalis et non solū ani ma educta de potentia materie: vnitur suo cor pori naturali vnione **Conclusio** Uniuersa liter igit vnio anime cuz organico corpore: est naturalis et absqz media dispositione

Maior ꝓpositio ꝑz. qz anima transcendit ordinē for/ marū inferior. t ēt̄o forma est altior tanto extendit se ad plures operatiōes ad quas requirit diuersas dispo/ sitiōes et sui corporis partes diuersimode organisatas. Unde hec ꝓpositio est Aristotelis in littera. t patz exem plariter. quia licet in aliquib⁹ viuentib⁹ impfectis. vtpu/ ta in plantis impfectis nō distincte ꝓcipiat ipsa organi/ satio. sicut patet in fungis t filibus. cū equiualenter. licet ꝓfuse habent dispositiōes organicas **Minor** patz. qz quelibet aīa est tante distantie a primo ꝙ ex ꝓprietate na ture sue acquirit suā pfectionem ex ꝓuersione ad corpo/ralia. et ita reducit ad actum p spēs cognoscibiliū acqui sitas a sensibilib⁹ Unde intellectus possibilis in ꝓncipio sui est sicut tabula rasa. vt patebit tercio huius. sed hu/ iusmodi reductio sine sensibilib⁹ fieri non p̄t. nec⁊ sensus possunt ꝑmanere sine tactu. tactus aūt ꝓsistit in tēpera/ mento primarū qualitatū. et sic de ꝓmo ad vltimū rō cō cludit ꝙ vnio aīe rōnalis cū corpore organico est natura lis aīe rōnali **Conclusio** est phī in textu. qui vniuersa liter loquens dicit. ꝙ non oportet querere quō ex corpo/ re t anima fit vnū. qz actus vnit seipsum naturaliter. p/ ꝓprie potentie t nō requirit mediū vniens. Et ergo iuxta regulā Aristotelis octauo metaphisice inter ꝓpriū actuz et ꝓpriam potentiā nō est mediū nec debet queri causa q/ re ex his fit vnū nisi p causam agentem t efficientez. que actū ꝓpriū gignit sue potentie **Corrolariū ꝑmū.** Anima rō/ nalis sine aliquo medio: est corporis organici p essentiaz tam actus q̄ pfectio. Patet qz iuxta regulā Aristotelis octauo metaphisice inter ꝓpriū actum t ꝓpriam poten tiam nō est mediū. nec debet queri causa quare ex his fiat vnū. nisi per causam agentē et efficientē. que actum ꝓpriū/ gignit sue potentie **Corrolariū** secūdum. Anima huma/ na vt motor corporis sui ꝓsiderata est ei p aliquod me/ dium vnita. Patz qz anima mouet grossiora p subtilio/ ra. et sic vtitur potentijs suis t spiritu corporeo ad mo/ uendū partes corporis grossiores. Argumenta circa hoc quesitū fieri ꝓsueta q̄rātur in copulatis in locis suis

Querit tertio. Utrū ꝙuenienter aīa: sit a ꝑho duplicit diffi nita. Pro parte affirmatiua est ꝑhus qui ponit duas diffinitiōes aīe. vnam cōmunem tanq̄ ꝓpter quid. scz ꝙ anima est actus corporis phīsici organici vitam habētis in potentia. Et huius diffinitiōis particule satis sunt fa ciles rememorādo supius ꝑlibata. Deinde ponit ipius aīe secūdam diffinitiōem. que est sicut qz est ipsius ani/ me. scz aīa est principiū quo viuimus sentim⁹ mouemur et intelligimus. Sed ꝙ pte negatiua arguit. qz vnius rei est tm̄ vna diffinitio saltē essentialis. Sed argumēta ꝓtra quālibet diffinitionē fieri ꝓsueta videāt in copulat⁹.

Maior. Corpus cuius primꝰ t substantia lis actus est anima: est phīsicū organicū vitaz habens in potentia **Minor** Dicendo illud principiū ꝓmū quo viuimꝰ: ipsaz aīam secūdo bene diffinimus **Conclusio.** Igit due diffi nitiones ipsius aīe: sunt per philosopbum be/ ne assignate

Prima ꝓpositio ex declaratiōe singularū particularū patz. nam aīa dicitur actus sicut forma substantialis que est actus primus. Et est actus corporis phīsici organici ad distinguendū illud corpus cuius est actus ꝓtra cor/ pus mathematicū et artificiale. Nam dato ꝙ idē corꝰ esset phīsicum mathematicū t artificiale. tūc aīa esset ac/ tus illius corporis inc̄ptum phīsicum. Similiter patz vl tima particula qua dicit vitam habentis in potētia. quia viuēs habet ꝓncipiū p qō est potens ad operatiōes vita les. Et hoc totū illa prima ꝓpositione ꝓhensum pon tur ꝓ prima diffinitiōe aīe. Sed ꝙ sit bona patz p con ditiones bone diffinitionis que huic ꝙuenīūt **Minor** patet. quia illud principiū quo viuimus est actus primꝰ viuentis. sicut illius principium quo scimus est scientia et generaliter illud primum quod est principium quo alicuius operationis vel actus est forma. Sed si adda/ tur sentimus mouemur t intelligimus. tunc illa diffini/ tio solum competit anime humane. **Conclusio** patet ex dictis hic et in philosopho. **Corrolarium** primum. Omnis anima: est actus corporis organici et econtra. Patet quia mixta vel elementa que sunt infra animata non habent animam ꝓ forma. nec etiam eorum corpo ra sunt organica. quia inquātum aliquid est organicum est virtualiter animatum **Corrolarium** secūdum. Ali/ quid simul in actu et in potentia esse: non est inconueni/ens si hoc sit diuersimode. Patet quia si potentia capi/ atur large ꝓout non excludit actum. sed ꝓout importat aptitudinem in cōmuni. tunc idem potest esse in poten/ tia et in actu. Sicut dicimus ꝙ actu sedens habet potē/ tiam sedendi Ad rationem dicendum ꝙ iste diffini/ tiones non sunt eiusdem ordinis. nam vna est materia/ lis et alia formalis. vt patebit in sequentib⁹

Querit quarto. Utrū gradus vi/ uentium: tene dis stinguatur per numerū quaternarium. Pro parte af/

firmatiua est philosophꝰ in littera. Sed pro parte negatiua arguitur. qꝛ appetitiuū etiam videtur esse gradꝰ vite. ergo erunt plures q̄ quatuor. Antecedens probatur. quia facit genus potentie. ergo a simili deberet facere gradum vite. Et cōfirmatur. quia appetiuū est in inanimatis. puta in elementis. qꝛ elementum graue appetit esse deorsum. ergo separatur ab alijs.

Maior. Anima vegetatiua principium viuendi in plantis: separatur ab alijs viuendi principijs Minor. Quecunq; sensitiua aut ſm locum motiua vl' intellectiua: sunt animata ab inuicem separabilia Conclusio. Igitur cōuenienter gradus animatorꝫ: distinguūtur ſm numerum quaternarium

Prima pars maioris patet. quia operationes que fiunt in plantis fiunt ab aliquo principio. sed non a natura. ergo ab anima. Q; non a natura patet. quia alimentum in vegetabilibus mouetur ad cōtraria loca. sed natura est determinata ad vnum. Secunda pars patz. qꝛ in plantis nulla alia virtus ineſt q̄ vegetatiuū. Minor patet. z primo qꝛ illa sint animata. quia habent operationes ſm quas discernimus viuentia a non viuentibus Sed qꝛ sint ab inuicem sepabilia patet quia semper prius inueniri potest sine posteriori. licet non econtra.

Conclusio probatur. quia gradus animantium attēduntur penes potētias diuersarum operationum vitalium. quarum vna separatim inuenitur sine alia. sicut vegetatiuū inuenitur in plantis z non sensitiuum. Similr in omnibus animalibus inuenitur sensitiuum. sed in alijs quibus non inuenitur motiuum ſm locum. sicut in animalibus imperfectis que sunt affixa petris. vt conchez ostree. Similiter in animalibus brutis inueniuntur illa tria. sed non inuenitur intellectiuum Corrolarium. cōgrue Aristoteles comparat vegetatiuum: ad ipsum tactum. Patet quia sicut vegetatiuū est principium viuendi quod potest separari ab alijs. sed non econuerso. ita tactus est fundamentum respectu sensuum possibilis separabilis ab alijs. sed non econtra. Ad rationes. ad ꝓmam dicitur qꝛ non est simile. quia potentie distinguunt penes actꝰ z obiecta. sz appetiuū hz ꝓpriū actū z ꝓpriū obiectum. sed gradus vite multiplicantur penes separationem vnius ab alio. z quia vbicūq; inuenitur appetitiuus ibi oportet inueniri sensitiuū. hinc est qꝛ penes appetituū non sumitur aliquis gradus inanimatorum Ad secundam dicitur qꝛ duplex est appetitꝰ. s. naturalis z animalis. sed hic solum loquimur de animali appetitu qui non reperitur in inanimatis

Querit quinto Utrum anima ſm eius substantiā solū sit in corde: an tota in toto corpore: aut diuisim in qualibet parte Pro responsione notandū qꝛ multe sunt opiniones famose circa existentiam anime in corpore Quia quidam ponunt qꝛ anima ſm suam substātiam sit in corde. z tamen virtutem suam extendit ꝑ singulas corporis partes. Et allegant pro se philosophum in libro de causa motus animalium dicentē. qꝛ anima est in vno ꝓncipio. sz in corde. z alie partes corporis proprium actus exercent ſm qꝛ cognate sunt ad primum principiū. Alij vero dicunt qꝛ sola anima humana ſm cuius substātiam sit tota in toto. z tota in qualibet parte. cuius ratio est. qꝛ ipsa est creata z non educta de potentia materie. z est impartibilis ſm eius essentiam. z sic non potest esse partibiliter in corpore. Sed omnes alie anime sicut sunt educte de potentia materie. ita diuiduntur ad diuisionē materie: Tercia est via dicentium qꝛ omnes anime viuentium ꝓfectarum sint ſm substantiā suam tote in toto. z tote in qualibet parte. sicut sunt anime hominis equi vl' asini. Sed anime imperfecte que in qualibet parte corporis sunt ſm suam totam potestatem. tales sunt partibiliter in corpore ſm corporis participationem. quemadmodū dicitur qꝛ altedo habet suam diuisionem ſm sui subiecti diuisionem.

Maior. Anima corporis primus z substātialis actus: est eidem ante quodlibet accidēs substantialiter vnitus Minor. Corpus de genere substantie: est ante aduentum quantitatis omniquaq; indiuisibile Cōclusio Igitur quelibet anima est ſm suā substātiā in toto corpe: et tota in qualibet corporis ꝑte.

Prima pars maioris patet ex prima diffinitiōe anime. Sed secūda pars ꝓbatur. quia compositio scda presupponit ꝓpositiōem primam. sed compō accidentis cū substātia est scda compō. ḡ presupponit compōem substantie cum forma substātiali q̄ in viuentib⁹ vnica z sola est anima. vt hic supponitur. z inferius probabit Minor ꝓbatur. quia ſm solam quantitatem attendit diuisio vel indiuisio. z etiam prima rō diuisibilitatis attribuit ipsi quantitati nō obstante qꝛ quantitas causatur a substantia. Et ex illa causa mouent Thomiste qꝛ ponūt cōpletum principium indiuiduatōis materiam signatam quantitate. quia quodlibet indiuiduum est diuisum vel ad minus diuisibile a quolibet alio. sed illam diuisibilitatem habet a quantitate Conclusio ꝓbatur. quia ꝓprium adequatum ꝓportionatum z immediatū subiectum aīe est totum corpus organicū ad quod directe et immediate habet aptitudinē. Etiam anima nō habet diuisionem substantialē per ꝓpatōem ad subiectum totū. vt patet ex dictis. z per consequēs nō potest diuidi substantialiter ſm diuersas partes subiecti Corrolariū ꝓmum Tota virtus anime inferioris ꝓfectionis: est in certa parte corporis. patet quia ille anime sunt modice perfectionis. z ergo possunt habere totam suam potestatez in qualibet parte sui corporis. sicut patet in diuersis plantis que abscise plantantur z crescunt. z sic non respiciunt totum corpus sicut proprium subiectum. sed habēt modum formarum mixtorum homogeneorum vbi forme diuiduntur ſm diuisionem subiectorum. Corrolariuz secundum. philosophus ponens animam in vna sola viuentis parte: loquitur de anima ſm qꝛ est motor in corpore. Patet nam anima non solum comparatur ad corpus sicut actus z forma. quo modo est in toto corpore. sed comparatur etiaz ad corpus sicut motor. z sic potest per vnam partem motum influere alijs partibus. sicut homo per manum mouet baculum. z per baculum mouet aliud. Ex omnibus istis patet que dictarum opinionum sit vera. quia in omnibus animalibus perfectis anima est tota ſm essentiam in toto z in qualibet parte, hz nō ſm virtutē. In aialib⁹ vero impfectis est tota in ill'

tam ſm essentiam q̄ ſm virtutem.

Queritur sexto Utrū in vno t eodem viuente scz homine: propter plures opationes vitales ponēde sint plures anime Pro pte negatiua est Aresto. t sanct⁹ Thomas in pleriscz locis. t sunt ad hoc rōnes tam ostensiue q̄ ducentes ad impossibile Sed p parte affirmatiua arguit. qr corruptibile t incorruptibile nō sunt vnuz numero. sed aīa sensitiua t intellectiua differūt sicut corruptibile t incorruptibile. ergo in eodem nō sunt eadem aīa numero. Et confirmatur. qr Platoni imponit posuisse plures animas in homine loco t subiecto differetes ſm pluralitatem opationū vitaliū in eodē viuente. sicut nutritiuam posuit in epate. sensitiuā in cerebro. generatiuam in genitalib⁹. quia operatio arguit formam. t sic ſm diuersas operationes in genere voluit formas in eodem viuente distinguere.

Maior. Forme viuentium non solum se extendunt ad plures: sed etiā ſm gradum sue perfectionis ad operationes nobiliores. Minor. Per eandem formam in eodem viuente: possumus plures operationes saluare. Cōclusio. Quāuis igitur sint multe opatōes vitales in vno eodemq̄ viuente: ibi tm̄ esse plures aīas est omnino impossibile.

Patet maior. qr operari sequit̄ esse. sed esse formarū viuentiū est nobilius. ergo forme viuentes extendunt se ad plures t nobiliores opationes. Verbi grā. in q̄busdam mixtis inueniūt quedam operationes satis laudabiles. sicut in quibusdam herbis t lapidibus. tamē operatiōes vitales sunt altioris ordinis. licet sint magis cōsuete Patet minor ex ordine rerū. nam sicut dictuz est operari sequitur ad esse. t quia materia prima in ordine entium est infima t vilissima. ideo forme sibi propinque sunt eidem multum similes. t ita sunt limitate t immerse t pauce operationis. Ecōtra autem recedēdo a materia forme sunt liberiores t se extendunt ad plures operationes. Et ita fit q̄ forme viuentiū ꝓpter gradum sue p fectionis possunt esse multiplicis operationis. Prima pars ꝯclusionis patet ex dictis. Sed scōa ꝓbatur. quia nihil est in specie quin sit in individuo illius speciei. vt dicitur in p̄dicamento substātie. t per ꝯsequens forma alicuius spēi constituit individuū illius spēi. Et sic datz pluribus formis diuersarū spērum erūt plura individua eiusdem spērum. t p consequēs viuū non erit vnum nisi ſm modum colligantie quod nō est vere vnum. Supponitur autem hic q̄ vnūquodq̄ viuentium sit simpliciter t vere aliquod vnum. Sunt etiaz ad hoc plures alie ratōes quas diligens thomista ex doctore sancto in pleriscz locis inuestigabit. Corrolarium primum. Egregie a phis est dictum q̄ anima sit quoddam totum potestatiuum: cuius subiectū proprium est corpus diuersa dispositione organica complexionatum. Patet quia anima ex sua virtute potest exercere plures operationes. scz pro earum exercitio requirit plures organicas dispositōnes Corrolarium secundum. Non est ponenda in eodem supposito realis pluralitas formarum: propter coordinatam pluralitatem predicatorum essentialium. patet quia nihil ē in genere quod non est in specie. nec in specie quod non est in individuo illius speciei. vt dicit Aristoteles in predicamento substantie. Si igitur ponerentur plures forme realiter distincte. vel hoc esset q̄ quelibet pertineret ad aliquam speciem t ad aliquod individuum illius speciei. sed hoc non potest dici. quia sic essent plures forme vltimate in eadem specie quod est impossibile. Nec potest dici q̄ aliqua illarum formarum maneret confusa t indeterminata. quia hoc esset contra intentionem Aristotelis vt iam sepius allegatum est Corrolarium tercium Ex eadem forma oritur pluralitas accidentium: ſm q̄ ipsa seipsam precedit ſm alium t aliuz gradum. Patet qr licet forma quo ad rem sit simplex. tamen nihil ei derogatur quantum ad ea que pertinēt ad eius rationem. quinimo vendicat sibi ea eminentiori modo. Constat autem q̄ si essent plures forme realiter distincte sibiinuicem subordinate q̄ vna aliam precederet. et vnaquecz quorūdam accidentium causa t fundamentum esset. ergo vna t eadem forma proportionabiliter se habebit sicut causa t fundamentum respectu similiū proprietatum Ad rationes. ad primam dicitur q̄ anima sensitiua t intellectiua est in eodem homine: sunt vna anima numero. t ergo sicut anima rationalis est incorruptibilis. ita similiter anima sensitiua eidem coniuncta licz in diuersis differant. sicut corruptibile t incorruptibile.

Ad scōam quid sit dicendum patz per ph̄m in litera. q̄ circa hoc mouet vnam dubitatōem.

Querit̄ septimo Utrum in hominis generatione: sint ponende plures anime. Pro responsione notādū q̄ illa questio habet aliā difficultatem a questionibus immediate precedentibus. nam ibi erat ꝓsideratio de formis viuentibus in esse constitutis. hic autem est difficultas de viuente ſm q̄ procedit ſm viam generatōnis de nō esse ad vltimatum esse. vtrum scz sint ponende alique forme intermedie distincte ab vltimata forma p quā ipsum viuens permanet in suo generato esse Et p parte affirmatiua est Aresto. in libro de animalib⁹ qui dicit q̄ embrio primo viuit vita plante. deinde vita aīalis. t vltimo vita intellectiua Sed p parte negatiua arguitur qr omnis forma substātialis dat speciem. si ergo plures forme sibiinuicem succederēt in generatione hois sequeretur q̄ embrio esset diuersarum spērum.

Maior. Embrio habet in se animam vitalem: que non permanet cum forma constituente vlteriorem perfectionez Minor. In generatione hominis prius q̄ introducatur aīa intellectiua: ponēda est alia aīa que est solū sensitiua Conclusio. Licet igit̄ in generatione hois sibiinuicem succedant plures aīe. tm̄ tota denoiatio fit a finalis forme specie.

Prima pars maioris sic declaratur. quia vbi est operatio propria alicuius forme ibi est ipsa forma. sed in embrione sunt operatiōes anime vegetatiue. quia nutritur augmentatur t organisatur. ergo ibi est anima vegetatiua. Secunda pars patet. quia anima embrionis est solum vegetatiua. ergo non potest permanere cum anima sequente que est sensitiua. quia oportet q̄ in eodem composito nō reperiantur plures forme realiter distincte

Minor patz ex simili rōe cum ꝓpone precedenti. qr ibi

inueniunt operatões anime sensitiue z nõ intellectiue. Et pro tanto tene dicit Aristoteles q animatum pmo viuit vita plante. Tcijs Prima pars conclusiõis patet ex dictis. Sed secunda probatur. quia in omni motu cõtinue eductionis fit denominatio a termio finali ad quẽ vt dicitur quinto ethicorum. z per consequens tota hoc minis generatio debet denominari ab anima rationali. que est vltimata Correlarium. hec consequentia non valet. hoc viuens habet aliquam formam vitalem in se: igitur per eam constituitur in aliqua specie. Patet in eas sibus ptaratis. quia forme intermedie pertinent ad aliquod genus. s. vegetatiui z sensitiui. z tamẽ per eas nõ cõstituitur aliquid in specie plante vel bruti. Causa est. quia natura talium formarũ est solum deferre generationem vsq; ad formam que est terminus totalis eductionis. Et pro tanto dicit commentator q generatio hominis est translatio de prima forma vsq; ad vltimã p omnes formas intermedias Ad rationem dicendum q denominatio mobilis fit solum ab vltima forma. q; forme intermedie non sunt proprie termini motus. sz deserunt subiectum ad principalem formam. z ergo nõ dãt spem. vt satis clare patet ex dictis.

Querit̃ vltimo

Utrum scda diffinitio anime ex operibus vite inuestigata: demonstrare posset pmam diffinitionem de anima. Pro parte affirmatiua tam suppositi q̃ quesiti est philosophus in littera qui post̃ inuestigauit ex operationibus vite scdam diffinitionem anime tali vtitur demonstratione. illud quod est primũ pncipium viuendi est viuentium corporum actus z forma sed anima est primus principium viuendi his que viuũt ergo est corporis viuentis actus z forma. Sed p parte negatiua arguitur. quia effectus nõ potest demõstrare causam. immo magis ecõtra. sed secũda diffinitio anime datur per effectus anime inquantum est actus z forma corporis. igitur zc.

Maior. Secunda diffinitio anime: venatur a philosopho ex certioribus nobis p opera vite. Minor. Ex eo q anima est corporis viuentis forma: sic dicitur pncipium operum vite z non econtra. Conclusio. Quãuis igitur formalis sit diffinitõ anime secũda: ipsa tamen a posteriori solum est prime de suo diffinito demonstratiua.

Propositio maior relinquitur nota ex processu philosophi qui inuestigando scdam diffinitõem aie dicit q iterum tentandum est aggredi de anima ex certioribus z notioribus quo ad nos. quia per illa fit aliquid certius qđ est certum fm naturam z fm se notiꝰ. Minor est doctoris sancti in forma post̃ eñ sanctus Thomas posuit demonstrationem superius tactam subiungit immediate. manifestum est autem q hec demonstratio est ex posteriori. ex eo enim q anima est forma corporis viuentis est principium operum vite z nõ econuerso. p q̃ verba dat intelligere q esse principium vite est effectus in genere cause efficientis ipsius aie inquãtum est forma z actus corpis. prius eñ opz aliqđ intelligere in rõne actus et forme ante q̃ intelligatur in rõe pncipij saltem efficientis Cõclusio q̃ ad eius pmã ptem sic pz. q; in scda diffinitõe aie nihil ponitur qđ habeat rõem materie. sed totũ quod ibi ponit tenet se ex parte forme. g̃ ipsa conuenienter formalis dr. Sed secũda pars. patet ex dictis q; effectus solum a posteriori demõstrat suam cãm z demõstratõe quia. sed ista secunda diffinitio datur p effectus pme. vt patet ex dictis. igit Ad rõem dicẽdum q ipsa vez. patet loquẽdo de demõstratione. preterqđ. sz illa demõstratio phi est q; tm a posteriori.

Otentiarum aũt aie que dicte sunt

Queritur primo.

Utrum q̃nq; genera potentiarum aie: sint eidem realiter cõdistincte Pro parte affirmatiua ẽ autoritas phi qui enumerat quinq; genera potentiarũ. scz vegetatiuũ. sensitiuũ. appetitiuũ. motiuũ fm locum. z intellectiuũ. Sed q distinguant realiter ab aia pz p eũdem in pleriscq; locis. q; dicit in scdo de aia intellectiuũ differre a sensitiuo. sicut ppetuum a corruptibili. ꝓstat aũt q iter ppetuum z corruptibile est realis differẽtia. Item tercio ethicorum dicit Aristo. q tria sunt in aia. s. passio habitus z potẽtia. sed certũ est q passio z habitus distinguũt ab aia. ergo etiam potẽtia debet distingui. Itẽ Aristoteles ponit potentias anime in genere q̃litatis in scda spẽ. sed aia est de p̃dicamẽto substãtie. g̃ distinguunt realiter et predicamẽtaliter Sed p pte negatiua arguit triplr̃ pmo. motiuũ nõ ꝓtinet sub se plures species. ergo non ẽ genus. Scdo sic. id qđ est nobilitatis debet aie attribui. sed agere p essentiã est nobilitatis. igit. Minor. pbat quia nisi sic tũc conueniret deo. Tercio sic. forma accñtalis est immediatũ pncipiũ actiõis. g̃ etiam anima. Añs probatur. q; calor immediate calefacit.

Maior. Penes genericam distinctionẽ obiectorum: sumuntur quinq; genera potentiarum. Minor. Concedens animam eãdem essentialiter cum suis potentijs: dissentit famosis philosophorum regulis Conclusio Anima igitur realr̃ distingui ab eis q̃nq; potẽtijs: est consonũ fidedignorũ maximis

Propositio maior ostendit̃ per talẽ sufficientiã. q; obiectũ potẽtie vel est cõiunctũ aie fm locum z ꝓpinquitatẽ et sic sumitur pmum genus. scz vegetatiuum. Aut est separatum fm locum. q; vel p opationem anime res tendit in animam aut econtra. Si pmum hoc est dupliciter. q; vel talis res est vniuersalis. z sic sumitur intellectiuum. aut singularis. z sic est sensitiuum Si scdm hoc est dupliciter. quia anima vel tendit in res sicut in finem. z sic est appetitiuum. aut sicut in terminũ opis. z sic est motiuum fm locum Minor pbatur. q; famosa regula est q actus z potẽtia sunt in eodẽ genere. z primo a philosopho nono metaphisice tradit̃ vbi dr q ens z quodlibet genus entis distinguit̃ p actum z potentiã. sicut materia pma z forma substãtialis sunt de genere substãtie. sz ꝓprius actus intellectus est de genere accñtis. silr̃ ꝓprius actus volũtaris cuiusmõi sit̃ intelligere z velle. g̃ etiã intellectus et volũtas erũt de genere accñtis. Alia regula magistralis est q potentie distinguuntur per actus z obiecta. essz aũt impertinens responsio si diceretur q solum nomina potentiarum distinguerentur fm nomina actuum z obiectorum. Tercia regula dicit q ꝓprius actus correspondet ꝓprie potẽtie. z in ea natus est fieri. Iñ est q phs septi

mo phisicorum dicit q̄ susceptiuum non debet esse cō/ tingēs sed vnius est vnum si illa essentia anime esset eius potētia. tunc intelligere sentire ꝛ velle essent in eodē sus/ ceptiuo ꝛ indifferēti Conclusio patz ex dictis. Cor relariū primum. Sensitiuū ꝛ intellectiuū: sunt de nume ro multiplicium Patz q̄ qñz nomināt potentias anime et sic differunt ab anima ꝛ a seinuicem. quādoqz autē po nūtur tanqz differētie essentiales. ꝛ sic ptinent ad p̄dica/ mētum substātie. q̄ significāt naturā quam ꝓsequit̄ po tētia intellectiua vel sensitiua Corrolarium scōm. ma teria ꝛ eius potētia: sunt realiter eadem eēntia. ptz ex dic tis. q̄ materia est in eodem genere cum suo actu qui est forma substātialis. hinc est q̄ necesse est potētiam fore eā dem. alioquin proprius actus nō ꝑficeret immediate su um propriū subiectū. sed p potētiam intermediā. Ad rationes. ad primā dicitur q̄ potētia localiter motiua ha/ bet distinctas spēs. scz motiuam imperatiuā. ꝛ motiuaz executiuā. q̄ vlterius sub se habet quosdam spēales mo/ dos ꝑm distinctōem organorū Ad secundam dicitur q̄ hoc est nobilitatis in primo agēte. sed ille modus non est creature ꝓmunicatus. neqz est sibi possibilis. q̄ sic ali/ quod creatuz esset cum deo eiusdem simplicitatis. qđ est absurdum Ad terciā dicit̄ q̄ nō est par ratio. quia ca/ lor proprie nō calefacit. sz est id quo aliquid facit. ꝛ sic nō est principium primum.

Queritur secūdo Utrum poten tie aīe: sic̄ in sub iecto: sint in anima vel in toto composito Pro respon sione notandū q̄ potētia anime est quoddā accidens. ꝛ ē principiū operatōis vitalis Et sicut albedo dat subiecto suo denominatōem. ita potētia anime que est quedā vis operatiua tribuit suo subiecto denominatōem. scz q̄ sit potens operari. hinc est q̄ subiectū potentie anime est il/ lud quod vniuoce p eam denominat potens opari. Di/ cit aūt Arestoteles in de somno ꝛ vigilia q̄ cuius est act⁹ eius est potētia. ita q̄ actus ꝛ potētia ad idem subiectuz ptinent. sicut visio ꝛ potētia visiua.

Maior. Anima respectu quarundam sua/ rum potētiarum: p seipsam solam est earū sub iectum. Minor. Omnes potentie anime p̄ ter partem intellectiuam sunt ponende in toto composito: sicut in subiecto adequato. Cō clusio Quāuis igitur subiectum potentiarum assignetur diuersimode: ipsas tamē subiectari in solo corpore est impossibile

Propositio maior patz ex dictis. quia alique operatō nes anime rōnalis exercētur sine organo. sicut ptz de ac tu illo qui est intelligere. ꝛ p ꝓsequēs potētia illius actus est sine organo corporeo. Minor patz sil'r. quia eiusdē sunt actus ꝛ potētie. sed omes opationes potētie sensiti/ ue ꝛ vegetatiue fiunt per organa corporea. ꝛ sunt orga/ nice. g̃ etiam subiectum quod p eas denominat̄ potens opari est ipsum totum ꝓiunctum siue compositū Cō clusio quo ad primam partem patz ex dictis. Sed secū/ da pars probatur. quia potentie de quibus hic loqmur sunt actiue. sed actio est a forma. ergo etiam a forma flu/ unt potentie potius q̄ a materia. ꝛ ideo nulla est poten/ tia que soli corpori conueniat Corrolarium. potentie q̄ sunt in sola anima sicut in subiecto: sunt in numero ter/ nario. Patz quia sunt intellectus possibilis. intellectus agens ꝛ voluntates que habent operationes exaltatas supra legem organicā. ergo etiam potētie tales sunt sup̄ legem illam. vt patz ex dictis.

Querit̄ tercio Utrum ab vna eēntia aīme: fluere possint om nes eius potentie Pro parte affirmatiua sunt fideles expositores philosophi Sed pro parte negatiua argui tur. quia ab vno non possunt plura fluere. sed anima est vnum quoddā. igitur ꝛc Secundo sic. anima est sub/ iectum potētiarum. ergo nō potest esse principium neqz causa efficiens ipsarum. Tenet ꝓsequētia. quia efficiens et materia nunqz coincidunt.

Maior. Anima propter varias eius pote/ states: requirit quasdam corporis organicas dispositiones Minor. Secūdum aliquem ordinem ꝛ propter corporis dispositionem plu res potentie: possunt ab vna simplici essentia fluere Conclusio. Igitur ab vna anime eēn tia: fluit quelibet eius potentia.

Patz maior. quia potentie anime organice nō sunt in qualibet parte corporis. hinc est q̄ in diuersis partibus corporis diuersimode organice dispositis distribuuntur huiusmodi potentie Et quia anima est perfectiua corpo ris ꝑm eius essentiā ꝛ ꝑm eius potestates. hinc est q̄ opz diuersificari huiusmodi dispositiones duplici pfectioni correspondentes Minor patz. quia anima est principi um omnium suarum potētiarum. ꝛ quia huiusmodi po tentie fluunt quodam ordine ab anima ꝛ ꝑficiunt diuer sa organa. hinc est q̄ fluere possunt ab vna ꝛ eadem essen tia Conclusio probatur. q̄ potentia anime est quedā forma accidentalis de secūda specie qualitatis. ꝛ nō in/ est subiecto per accidens ratione passionis ab agente ex/ trinseco. sicut calor est in aqua. sed inest per modū accidē tis ꝓsequentis naturam sui subiecti. Constat aūt q̄ po/ tentie anime non insunt ex parte corporis. quia corpus ē solum susceptiuum vite. relinquitur ergo q̄ procedūt ab essentia anime sicut a proprio suo principio. Et ergo dicū tur naturales proprietates siue proprie passiones viuen tium. de quibus dici cōsueuit q̄ causantur ex principijs intrinsecis siue speciei Corrolarium primum. inter vi res seu potētias anime: est quedam presuppositio mutu/ alr ꝛ aliter quodam ordine. Patz quia communiter po nitur duplex ordo in rebus vnus ꝑm viam cause mate rialis seu ꝑm viam generationis. sicut imperfectum pre/ cedit perfectum. vt etas puerilis est ante etatem virilem Et ꝑm hunc modum potentie vegetatiue precedunt sensitiuas. ꝛ sensitiue intellectiuas. Et pro tanto dici so/ let q̄ vegetatiuum est stramentum sensitiui. ꝛ sensitiuuz est stramentum intellectiui. sicut trigonus est stramen/ tum tetragoni. ꝛ hoc modo tactus etiam precedit alios sensus. Alius est ordo ꝑm viam perfectionis siue ꝑm ali arum causarum ordines. prout proceditur a perfecto ad imperfectum. sicut finis dicitur prior ordinatis in finem et hoc modo intellectiuum est ante sensitiuum. ꝛ sensiti/ uum est ante vegetatiuum. Corrolariū secundū. vna potentia fluit ab anima alia mediante: loquendo ꝑm vi/ am finalis vel efficiētis cause. Patz quia anima est sicut causa finalis ꝛ actiua suarum potentiarum. sed illud qđ est ꝑmo ꝓpinquius se habet sicut ꝓcausa respū posterioꝝ

put patet in pcessu demonstratiuo q conclusio ꝓpria demonstrata fit premissa ad posteriorē conclusionē demonstrandā. Et ita similiter sensus cōmunis est ꝓcausa sensuum exteriorum post animā. Et vniuersaliter potentie priores hoc ordine sunt potiores dignitate. q̄ entia anime est prestātior suis potentijs. t per ꝓsequens quanto aliqua potētia fm hanc viā est ꝓpinquior tanto est dignitate potior Correlariū tercium. Causam materiale ꝓ ut in ꝓposito inuenitur ꝓcurrere cū alijs generibus causarum: nō est ꝓpria intentōem phi secūdo physicoꝝ. pz q̄ phs secūdo physicoꝝ loquit de materia ꝓprie dicta. scz de materia pma que dr ex qua. t illa nō coincidit cū efficiente. sed hic capit materia cōiter. p materia in qua que simt subijcit potentijs t eas effectiue causat Ad rationes ad primā dr q licet aīa sit vna t simplex in essentia. ē tamē multiplex in virtute. t ꝓ tanto hz q ex ea plures fluunt potētie quodā ordine. Ad secūdam q̄d sit dicendum patz ex vltimo correlario.

Quarit quarto Utrū per actus et obiecta: distinguant potētie in aīa Pro parte affirmatiua est phs in hoc libro. dicit em̄ q quia sentire t opinari sunt diuersa. etiam sensitiuū t opinatiuū sunt diuersa. Et ꝓsequēter actꝰ distinguūtur p obiecta. g̃ etiaz potētie p obiecta distinguūtur Sed p parte negatiua arguit. q distinctō debet fieri p intrinseca iuxta regulā que dicit q eadem sunt p nei pia essendi t distinguendi. sed actus t obiecta sunt extrinseca respectu potētie. igit Secūdo sic. actibꝰ t obiectis corruptis adhuc remanet distinctio potētiarū. g̃ potētie nō distinguūtur p illa. Ans probatur. quia q̄cunq; colore t sono destructis adhuc remanent potentie visiua et auditiua distincte.

Maior. Potentie ipsius anime: sunt fm p se et pprios actus distincte. Minor. Potentie que sunt in anima: distinguuntur realiter penes earum per se et propria obiecta.

Conclusio. Congrue igitur differentie potentiarum: sumuntur fm distinctionem obiectorum t actuum.

Patet maior. q potētia fm id quod est dr ad actū. ita q actus ptinet ad diffinitōem potentie. sz variata diffinitōe ptinente ad propriā rōem rei oportet etiā ipsam rem variari. Et p ꝓsequens fm diuersitatem actuū proprioꝝ t per se ptinentium ad ipsas potētias fit distinctō potentiarū. Confirmatur quia potētia est grā actus sicut grā finis. sed opz medū variari fm diuersitatem finiū. p prioꝝ. videmus em̄ q domificator vtitur alio instrumento ad secādum t alio ad pforādum t alio ad ligna planādum. ergo etiam fm alios t alios actus ꝓprios anime oportet potētias diuersificari. Minor ꝓbatur q quecunq; diuersificāt diuersificātia diuersificant t diuersificata. sicut q̄quid est causa cause etiā est causa causati. sz actus p se propriꝰ diuersificāt potentias. vt patet ex dictis. t diuersificātur p obiecta. ergo etiam potētie p obiecta distinguunt. Sed q actus distinguāt per obiecta ptz quia obiectū vel est causa mouēs efficiens actū. vt in potētijs passiuis. aut est terminus t finis actus. vt in potentijs actiuis. sed est regula philosophoꝝ q actus distinguuntur per principia t per terminos. sicut calefactio differt a frigefactiōe. quia calefactio est a calore t termina ad calorem. sed frigefactio est a frigiditate t terminat ad frigiditatem Conclusio patet ex p̄missis simul vnitis

Correlarium primū. penes illud quod est posteriꝰ in esse t extrinsecū: potest sumi distinctio aliquarum rerum patz ex ꝓclusione t p̄missis tactis. Cuius cā est. quia licet actus sit posterior in esse q̃ potentie. tamen ꝓr est in intentōe agentis. quia agens indiget potētia aīe. vt ipse p potētiam fiat in actu. sicut medicus prius intrēdit sanitatem. que tñ producitur vltimo in esse. Correlariuz scōm. ad differētiā potentiarū: plus influit distinctō obiectoꝝ q̃ actuū. patz nam semp in ordine causarū pl⁹ influit prima causa q̃ secunda. sed distinctio obiectoꝝ est cā distinctionis actuum. igit Correlarium terciū. potētia visiua in asino t in homine: nō diuersificātur specie patet ex dictis. q potētie distinguūtur p actus t obiecta. sed hic est idem actus t idem obiectum in spē. igit potentia est specie vna

Quare ꝓmo de alimento t generatōe dōm

Quarit primo. Utrum in eodem viuente opationes ptis vegetatiue: sint ab inuicem essentialiter distincte.

Pro resp̄sione noto q tres ponunt opatiōes in parte vegetatiua. s. nutritio augmentatio t generatio. in qb⁹ est duplex ordo. s. generatōis fm quez proceditur ab imperfectis ad pfecta. t sic actus nutritionis p̄cedit actum augmentationis. et actus augmentatōis p̄cedit actū generatōis. Alius est ordo pfectionis. t fm talem econtra actus generatōis precedit alios. Et per hoc ptz ps affirmatiua quesiti. Sed pro pte negatiua arguit. q̄a Aristoteles solum enumerat duo opera. scilicet generare t vti alimento. ergo hic superflue ponuntur tria. Etiam diminutio est opus viuentis. ergo erunt plura q̃ tria.

Maior. Nutritio et augmentatio in eodez viuente: sunt ab inuicem essentialiter distincte

Minor. Generatio procedens a parte vegetatiua alicuius viuentis: est essentialiter distincta ab alijs Conclusio. Igitur nutritio augmentatio et generatio in eodem viuente: sunt tres opatōes essentialiter distincte

Propositio maior sic ostenditur. quia nutritio essentialiter pertinet ad predicamentum substantie. eo q importat conuersionem alimenti in substantiam aliti. sed augmentatio est de genere quantitatis. quia motus et terminus eius sunt de eodem predicamento. Et quia predicamenta distinguuntur essentialiter. ergo etiaz nutritio t augmentatio essentialiter distinguuntur. Et ergo Aristoteles primo de generatione dicit q nutrimētum est potentia caro t actu quantum. t quo ad primū pertinet ad nutritionem. t quo ad secundum pertinz ad augmentationem. Minor patet. quia proprie loquēdo generatio est productio a non esse ad esse. esse autem ē totius suppositi. quia fm Aristotelē tercio physicoꝝ ps nō habet esse nisi in potentia. scilicet sub actualitate totius. Et sic generatio respicit proprie illud quod prope dicitur esse. scilicet totum compositum. sz p augmētatōem et nutritōez nō acquritur nouū esse totius suppositi. ergo

distinguunt Conclusio ptz ex his q̄ dicta sunt Cor relarium primū. In parte vegetatiua anime: sunt ponē de tñ tres potētie. patz ex dictis p̄ tres opationes ptis vegetatiue essentialiter distinctas. Etiaz habent diuersa obiecta specialia de q̄bus videbitur infra. igit. Et posset p̄bari inductiue. q̄ quodlibet viuens naturale est in p̄n cipio imperfectū. sed nō posset puenire ad pfectōnem nisi haberet intra se virtutem p̄uersiuam alimenti in suā sub stantiā que dr nutritiua. z aliam virtutē p̄ quam posset acq̄rere augmentū que dicitur augmentatiua. sed ille vir tutes inter se distinguunt cū earum propria obiecta sint distincta. Et quia q̄libet vegetabile pfectum nō orbatum nec spōtaneam generatōem habens. sicut appetit p̄ priū esse indiuidui. sic etiā appetit p̄priū esse speciei. et q̄ talis appetitus est naturalis sic nō potest esse frustra. et ergo in quolibet vegetabili pfecto nō orbato nec habē te generatōem spōtaneam oportet esse virtutem generati uam. que est sollicita de spēi cōseruatōe. Additur nota ter pfecto p̄pter pueros in quib nō est virtus generatia p̄pinqua ad actum generationis. Dicit nō orbato p̄pter viuentia destituta ab hmōi virtute. sicut patet de castra tis z frigidis. Dicit etiam nō habente spōtaneā genera tōem p̄pter quedā viuentia imperfecta tā in genere plan tarum q̄ animaliū q̄ generant ex influxu virtutis celest sine p̄cursu p̄ticularis agentis. z in talibus potest fier cōtinuatio spēi absq̄ tali virtute p̄ticularis agentis. i

Corrolarium scōm. anima vegetatiua appellat nō in debite: noīe potentie generatiue. patz quia finis aīe vege tatiue est generare sibi simile. sed a fine iustū est oīa ap pellari Ad rationes. ad p̄mam dr q̄ sub illo ope q̄ est alimento vti p̄hendunt duo opera. scz opus nutri tionis z augmentatōis. q̄ indiuiduū vtitur alimēto ad duo. scz ad restauratōem deperditi p̄ nutritōem z ad pfec tionem quātitatis p̄ augmentationem. Ad scōam dr q̄ diminutio p̄hendit sub augmentatōe

Queritur secūdo Utruz genera re sibi sile: sit na turalissimū operum in viuēte Pro p̄te affirmatiua est Arestoteles in isto scdo de aīa q̄ hoc effcaciter p̄bat. Sed p̄ p̄te negatiua arguit. q̄ opatio intellectiua ē na turalior q̄ generatiua. igit. Añs p̄batur. quia hō est ma xime suus intellectus Scdo sic. p̄ nutritōem aliq̄d cō seruat seip̄m. sed p̄ generationem saluat alterum. ergo vi detur q̄ nutritio sit naturalior.

Maior. Perfectissimum operum in quoli bet viuente: quantum est ex parte vegetatiua ē generare sibi simile Minor Generatio simi lis ex parte subiecti termini z finis: dicit opera tio maxime naturalis Conclusio. Igitur in p̄te vegetatiua omniū viuentiū: generare sibi sile est pfectius z naturalissimū operum.

Patet maior. q̄ fm regulam Aresto. octauo phisico rū ea q̄ sunt posteriora fm viā generatōis st̄ p̄riora fm viā pfectōis. sed viuū p̄ius nutrit z augmentat anteq̄ posset generare. g̃ generatio est pfectior opatio. Tū secū do. q̄ generatio ordinat ad p̄seruatōem totius spēi. sed alie opationes p̄tis vegetatiue solū deseruiūt ad esse in diuidui. q̄ p̄ nutritōem saluat indiuiduū z p̄ augmēta tōem pficit. igit z̄c. Tum tercio. q̄ signum virtutis est q̄ possit se extēdere ad aliud. sicut maior est calor q̄ pōt ca lefacere aliud subiectū q̄ solū denoīare subiectū. sit hm to ethicor. dicit Arestoteles iusticiā esse maximā z pcla rissimā virtutum. q̄ extendit se ad alios. Sz potētia ge neratiua extēdit se ad aliud. q̄ genitū distinguit a gene rante. z in hoc attingit sili tudinem p̄tis sensitiue. cuius opatio est semp circa aliq̄d distinctū. q̄ sensibile positū su p̄ra sensuz nō sentit. Minor. p̄batur inductiue. z p̄mo de subiecto. q̄ nō solum reperitur in viuentib. sed etiaz in pure naturalib. licet alio mō. q̄ inaiata hñt generatōez ab extrinseco generāte. sz viuētia a p̄ncipio intrinseco in quantū generant ex semine q̄d pficit in rē viuam. Scdo patz ex p̄te termini. q̄ natura siue spēs acq̄ritur z saluat p̄ generatōem Tercio pz ex p̄te finis. q̄ natura inclinat ad generatōem sicut ad finem Cōclusio sic ostendit. quia in gradib rerū est talis p̄ditio q̄ res supioris ordinis ha bēt opatōem supiorem z denoiatōem tali opationi p̄por tionatā. Verbi grā. motus q̄ p̄cedit ab aīa fm q̄ hmōi dr aīalis. z q̄ p̄cederet ab intellectiua fm q̄ hmōi diceret intellectualis. Et inde fit q̄ p̄ quandā approbatōez opa tio dr maxime naturalis q̄ fit a p̄ncipio infimi ordinis re rū. Et q̄ generare sibi sile reperitur nō solū in viuentibus sed etiā in reb inaiatis. licet alio mō vt dictū est sup. Iñ est q̄ hec opatio maxime vēdicat sibi nomē q̄d dr opatō naturalis Correlariū primū. cuius generare sibi sile sit opatio pfectior z appetibilior: hec tñ nō est cā q̄re dr na turalior. Prima p̄s ptz ex maiore. q̄ generare sibi sile or dinat ad p̄manētiā spēi. Scda p̄s ptz ex p̄clusione. q̄ rō maioris naturalitatis est ex eo q̄ generatio inuenit in rē bus in q̄b nō est aliq̄ eleuatio sup̄ gradū nature. vt patz in elementis Correlariū scōm. sicut se hñt gustus z tac tus in aīalib: sic nutritiua z augmentatiua virtutes re periunt p̄portionabiliter in vegetabilib. Patz q̄ iste due opatōes sunt inseparabiles a viuentib. mortalib. sicut tac tus z gustus ab aīalib. Et rō istius p̄uenientie est. quia gustus z tactus respiciunt sui p̄riꝰ viuentis p̄sistentiaz p̄priam. nā ipsor ē p̄cipe alimentū aīalis z q̄litates a q̄b aīal p̄ se corrūpit. Sili p̄tus nutritiua z augmentatiua opantur opatōes necārias p̄ ipsius viuētis p̄manentia et pfectōe. Correlariū tercū. p̄portionabiliter se habz p̄tus generatiua in vegetabilib: sicut alij sensus se habēt in aīalib. patz q̄ sensus visus auditus z olfactus inueni unt p̄cipue in aīalib pfectis: z versant circa obiectū di stans. sic etiā p̄tus generatiua repit in vegetabilib pfec tis. z extēdit se ad distans inq̄tum genitū sepat a gene rante p̄seruans virtutē a generante sibi imp̄ressam. Et hinc est q̄ organisatio embrionis p̄t fieri a p̄tute genera tis. sed nutritōem z augmētatōem opz fieri a p̄pria aīa intrinseca Ad rōes. ad p̄mā dr q̄ generare h̄ solū p̄pa tur ad duas alias opatōes aie vegetatiue Ad scōaz dr q̄ p̄ generatōem aliq̄d etiā p̄seruat seip̄m. s. in spē. et hoc est naturalius q̄ p̄seruare seip̄m in numero

Queritur tercio Utruz aīa sit p̄ncipiū corporis in viuēte: fm triplex genus cause Pro p̄te affirmatiua est phs in li tera q̄ ponit aīam eē cām corpis in genere cāe formal fi nalis z efficiētis Sed p̄ p̄te negatiua arguit. q̄ forma et efficiēs nūq̄ coincidūt in vnū numero. si g̃ aīa sit cau sa formalis corpis nō poterit eiusdē esse cā efficiens. p̄te rea aīa est forma intrinseca corpis. g̃ non erit causa fina lis que est extrinseca.

Maior. Anima est viuentis corpis cā for

malis:et omniū corporū naturaliū causa finalis Minor Differenter respectu proprij corporis ⁊ respectu corporis rei generāde anima: dicitur efficiens causa Conclusio. Simpliciter igitur verū est animā esse principiū corporis uiuentis:in genere cause formalis finalis et efficientis.

Patet maior ꝑ prima parte. qz aīa est actus respectu corporis.et corpus fit in actu ꝑ ipsam aiam que dat esse corpori.ergo anima est forma corporis. Secunda pars patet.qz sicut elementa sunt ꝓpter mixta. ⁊ mixta ꝓpter animata.ita ꝫm Aristotelē in littera oīa corpora phīsica et naturalia instrumentaliter deseruiūt aīe.hoc aūt pertinet ad genus cause finalis.qz alia ordinātur ad ipsam.

Prima pars minoris sic ostendit.qz anima ꝑ nutritionem ⁊ augmentationē ab ipso ꝓducit suū corpus ad perfectionem in uiuentib⁹.et pro tanto dicit quodāmodo eē causa efficiens sui corporis. qz in omni mutatione quedam generatio est ꝫmixta vt dicitur octauo phīsicorum. Secūda pars minoris ptz.qz uiuentib⁹ inest virtus generatiua que transfusa est in semen.corpus ipsius gentis disponendo ad formē susceptiōem.et ergo aīa dicitur simpliciter causa efficiens corporis rei generande Cōclusio patz ex dictis. Correlariū ꝑmū. Anima corporis uiuentis vt causa finalis:ad plura se extendit q̄ vt causa formalis. Patet qz aīa soluz respectu sui corporis est causa formalis.sed vt causa finalis sic ad eam ordinātur oīa corpora inferiora Correlariū secūdū. Quāuis verū sit animā tripliciter esse corporis causam:ex hoc tamen nō ꝓcluditur nō esse distinctionē inter ipsam ⁊ suaz potentiā. Prima pars ꝑz ex dictis statim superius. Sz secūda pars ꝓbatur.qz licet aīa sit causa. nō tn̄ est causa prima effectuū.sed per potentiaz aīe intelligitur ꝓprium ꝑncipium ⁊ adequatum respectu operationū a quib⁹ fit denoīatio. Ad rōnes ad primā dicit q̄ in ordine ad eūdem effectū nō coincidūt in idem numero forma ⁊ efficiens.sed bn̄ in ordine ad effectus diuersos.sicut est hic

Ad secūdam dicit q̄ aīa ꝫm suā essentiaz accepta est extrinseca corpori.et pro tanto p̄t dici cā finalis corpis.

Querit quarto. Utrū nutritio uiuentis per sile fiat vel dissimile:⁊ operante ignis calore. Pro responsiōe notandū q̄ ꝓbus in textu duas refert opiniones iuxta tituli duo membra. Nam q̄tum ad primā partem dicit q̄ quidā voluerūt nutritionē fieri ꝑ sile.alij econtra dixerunt eam fieri per dissimile. Similiter quo ad secūdam partem dixerūt nō nulli fieri nutritionem a calore igneo sumētes apparentiam ex hoc q̄ ignis cōuertit alia in sui naturā et ex his q̄si nutritur

Maior. Alimentuz aliter et aliter acceptū: est simile alito et eidez ꝓtrariū Minor Si per calorem igneū principaliter fieret nutritio uiuentiū:tūc eorū augmentatio ꝓcederet in infinitum Conclusio. Igitur dicentes nutritionē fieri per simile ⁊ dissimile dixerūt quodā modo recte: instrumentaliter cooperante igne calore.

Pro declaratione maioris noto cum ꝓbo q̄ alimentum capitur dupliciter. Uno modo ꝫm q̄ ꝓmo ꝓiungit alito ante decoctionem.et sic est ꝓtrariuz ei qđ alit. Alio modo capit ꝫm q̄ est digestū et decoctū.⁊ sic est simile alito. Ex quo manifeste ꝑz q̄ isti opinātes dicūt quodam modo recte ⁊ quodāmodo nō recte Minor ꝓbatur qz videmus q̄ ignis quotquot ꝓbustibilia sibi apponūtur oia in sui naturā ꝓuertit.ipsa incinerando ⁊ inflāmando. Pari modo fieret de ꝓuersione nutrimēti Prima pars ꝓclusionis ꝑz.qz virtus nutritiua in vnoquoq̄ uiuente habet operatiōem ꝫm ꝓditionē uiuentis.ideo oportet q̄ alia ⁊ alia uiuentia alijs ⁊ alijs vtant nutrimentis etiā aliter ⁊ aliter dispositis.quare ꝑz esse aliqualē similitudinem nutrimenti cū eo qđ nutrit. Rursus oportet q̄ sit aliqualis dissimilitudo.qz nutritio nō fit sine ꝓuersione nutrimenti in substantiā aliti.⁊ talis nō fit sine actione nec fit actio nisi sit aliqualis dissimilitudo agentis ⁊ patientis qz omnipharie dissimilia ad inuicē nō agūt nec patiūtur. vt dicit ꝓmo de generatiōe. Secūda pars patz .qz dicit Aristoteles fieri decoctionē nutrimenti.q̄ nō potest fieri sine calore. Et ergo videmus q̄ decoctiones artificiales que mutant naturā fiūt per calorem. In signū cuius q̄ uiuentia debilitant in calore.sicut senes. tūc in ipsis etiaz debilitat ipsa digestio. Sed q̄ illa actio sit instrumentalis ꝑz.qz ignis in nutritione carnificat ⁊ organisat ⁊ alia opera facit que nō sunt ꝫm naturā actionis ipsius ignis Et huius solet dari exempluz satis familiare. qz securis vel dolabzū ꝫm ꝓpriā formā habet aliquā operationem. scz inscindere.sed q̄ attingit formā stanni hoc est ex motu ipsius artificis cui securis subseruit. Pari mō calor habet aliquā operationē ꝫm ꝓpriam formā.videlz calefacere ⁊ separare etherogenea.sed attingere formā carnis habet a virtute nutritiua cui instrumentaliter subseruit. Et hec est sententia Aristotelis in secūdo de generatiōe

Correlariū. Eleganter ꝓbat ꝓnceps Aristoteles dicit ad nutritionē tria fore neccāria:licet aliter ⁊ aliter concurrentia. Patz qz oportz ꝓcurrere nutrimentuz sicut qđ patit seu transmutat.et oportz ꝓcurrere corpus in cuius substantiā fit transmutatio. Et oportet ꝓcurrere ꝑncipium actiuū qđ ꝓuertat nutrimentū in substantiā aliti Et hoc est qđ alij sic dicūt. in nutritione sunt tria.scz alens ⁊ est aia.qđ alitur et est corpus habens aiam.et quo alitur et est alimentum.

Determinatis autez bis dicamus cōiter de

Querit primo. Utrū respectu sensibiliū pars aīe sensitiua:habeat se vt virtus passiua Pro parte affirmatiua est ꝓbus hic in littera Sed pro parte negatiua arguitur.qz potentia vegetatiua est actiua. ergo et sensitiua. Tenet ꝓsequētia ꝑ locū a maiori. qz sensitiua potentia est formalior ⁊ maioris virtutis q̄ vegetatiua Secūdo sic.sensus iudicat de sensibili.sed iudicare est agere

Maior Forme ab extrinseco agente intus susceptio:est generaliter dicta passio. Minor. In sensum recipit spēs sensibilis:sine abiectione alicuius pfectiōis Conclusio. Igit sensus respectu sensibiliū dici debet virtus passiua:passione tn̄ pfectiua

Propositio maior satis clare patet ex noīe passionis. Dicitur eīm passio a patyn in greco qđ est susceptio lati

ne.et sic omnis receptio potest generalit dici passio. Ad/ditur notanter hic t in maiore generaliter.qz fm ꝓprietatem vocabuli pati importat quoddā decrementū ipsius patientis in ēē.tum dicit quādam victoriam agentis su/per patiens.et ergo hoies pati dicūtur quādo sustinēt ali quid ꝯtra eorum placitum seu volūtatem. Et ergo non est ꝓprie loquendo passio.quando aliquid existens in po/tentia reducitur ad ꝓprium actū illius potentie.imo po/tius est quedam pfectio.et per ꝯsequens talis reductio potentie ad actū non debet dici ꝓprie passio.sed valde ge/neraliter Minor ꝓbatur.qz in operatione sensuū sen/sus reducitur de imperfecto ad pfectum.t de potentia ad actum.ergo sensus perficitur ab ipso sensibili.qz ac/quirit qualitatem que est actus potentie Cōclusio pa tet ex textu p duas vel tres rōnes que ibidem videātur Sed q talis passio sit pfectiua patz.qz est transitus de potentia ad actum.q non est alteratio corruptibilis.aut oportet ponere aliud genus alterationis.non eīm est rectū dicere sapientem cum sapiat alterari.necz edificatorem cum edificat Corrolarium. Bene dicūt autores grā/matice:quedam verba actiui generis passiue significare Patet qz audire videre t sic de alijs passiue significant. et tamen significant sub voce actiua. Sed q passiue sig/nificant ꝓbatur.quia fm ꝯmunē regulam philosopho rum quādo ad aliquam formam est aliquid ꝯcomitās naturali sequela.tunc simpliciter denominatio sequitur cōditionez talis forme.iuxta regulā ꝯmentatoris dans formam dat cōsequentia formam.sed sensatio naturali/ter sequitur ipsam formam sensibilis fm q per speciem est recepta in sensum a quo sensus patitur.ideo patz ꝓ/positum.scz q sensus patitur respectu sensationis.ad quam tamen quodāmodo effective ꝯcurrit. Ad ra/tiones. Ad ꝓmam dicitur.q passiuū superioris ordinis est perfectiꝰ actione inferioris generis.sed genus poten/tie sensitiue est supra totum genus potentie vegetatiue

Ad secūdam dicit.q illud iudicare licet sit fm quid agere.tamen simpliciter est pati.vt patet ex corrolario sta tim declarato.

Querit secūdo Vtrum sensibiliū aliquod sit p se:ali/ud per accidens sensibile Pro parte affirmatiua est phus.qui prima diuisione ponit duplex sensibile.scz p se et per accidens.et quia sensibile per se subdiuiditur.scilz in per se ꝓprium.et in per se ꝯmune. quare relinquitur q triplex sit sensibile Sed pro parte negatiua arguitur quia sensibilia ꝯmunia sentiūtur per aliud. ergo nō erūt sensibilia per se.sed magis per accidens. Secūdo sic. per accidens reducitur ad per se.si ergo sit aliquod sensi bile per accidens tale reducetur ad sensibile p se

Maior. Rationabile est distinguere: duos modos sensibilium per se Minor. Vo/lens sensibilia distinguere:debet aliquod sen/sibile per accidens ponere. Conclusio. Est igitur triplex sensibile.vnū per accidens t duo per se:scz ꝓprium et cōmune.

Patet maior.quia sentire ꝯsistit in quodam pati t al/terari.vt dictū est in precedenti questiōe.et ideo illud qđ facit ad differentiam imutationis sensus ab obiecto.hoc habet habitudinem per se ad sensum. Sed hoc cōtingit dupliciter.quia vel facit differentiam quo ad speciem ac tionis.sicut color odor sapor.sic est sensibile per se ꝓprium. Aut differentiam solum quantum ad modum agendi. quia aliter fit imutatio a paruo corpore et magno ꝓpin/quo et longinquo vno t diuerso.et sic est sensibile cōmu ne. Vnde sensibile per se proprium est quod solum per/cipitur ab vno sensu fm speciem.sicut coloratum fm q huiusmodi a solo visu percipitur. Sed sensibile cōmu/ne est quod rōnem eius formalis obiecti a pluribꝰ sensi/bus fm speciem natum est percipi.sicut magnitudo t fi/gura percipiūtur a visu t tactu.sed numerꝰ motus et q/es percipiūtur ab omnibꝰ sensibus Minor patz.quia aliquod dicitur sensibile a quo non patitur sensus fm q huiusmodi.vt dicit textus.ita q nec variat speciem acti/onis nec modum agendi.sed solum contūctū est ei quod per se sentitur.Sicut q homo equus vel asinus sit albꝰ nullam facit differentiam quātum ad imutationem vi/sus.et ideo talia meretur dici sensibilia per accidens fm q huiusmodi Conclusio sequitur ex dictis Corre/larium primū.Sensibilis per se modus primus:est po/tior cē secūdus. Patz quia primus modus inducit diffe rentiam actionis in specie actionis t agentiū.sed secun/dus modus est accessorius varians dūtaxat modum ac tionis.et ideo primus est essentialior in perficiendo cē secū dus Corrolariū secūdum Omnia sensibilia ꝯmunia reduci possunt ad quinq principalia. Patet quia sensibi lia ꝯmunia sunt magnitudo figura numerus motus q/es.sed esse sursum deorsum ꝓpinquū vel remotum redu cūtur ad motum et magnitudinem inquātum situs est quedam sequela motus Corrolariū tercium. Tres ꝓ prietates sensibiliū ꝓpriorum et per se:sunt vere t bene as signate. Patz per Arestolem.qz Arestoteles ponit tres ꝓprietates sensibilium ꝓpriorum et per se.per quas ab ali is sensibilibꝰ distinguūtur. Prima est q sensibile per se t proprium ab vno solo sensu percipitur. Secūda q nō cō tingit sensum circa ipsum errare. Tercia q ipsum perti/net ad rationem diffinitiuam sui ꝓprij sensus. Sicut qui vult diffinire visum dicit q est potentia organica percep tiua coloris Est tamen verum q vlterius sunt tres cōdi tiones preseruantes sensum a deceptione.scilz bona dis/positio organi sentitiui.bona dispositio medij.et debi/ta distantia. Ad rōnes Ad ꝓmā dicitur q per ali/ud sentiri non est idem qđ per accidens sentiri.sed oppo/nitur ei quod est primo et cōstituit distinctum sensibile. Ad secūdam dicit q per accidens reducitur ad per se p ꝯiūctionē t nō p idemptitatem.

Cuius quidem est visus hoc est visibile.

Querit primo. Vtrum ipsius vi/sus proprium et per se obiectū:sit color vel colorati Pro rnsione notandū. q obiectum potentie quandoq exprimitur ni ꝯcreto.vt dicendo.coloratum.quādoq vero in abstracto.vt dicē/do color.et quia vnū est propter alterum. ideo totum re putatur sicut vnū.iuxta regulam philosophi tercio tho/picorum.vnū eīm est sicut quo.t alterum sicut quod.et sic pro eodem reputatur dicere q color sit obiectum vi/sus.Gratia cuius consequenter sciendū.q color quādo/q accipitur proprie.et sic dicitur quedam qualitas se/cūda que habet in se virtutem imutationis visus.que est generata ex ꝯmixtione qualitatum elementarū ad mixtē

Alio modo capitur magis large. prout se extendit etiaz ad lumen et ad lucem. Et sic dicit Aristoteles in de sen su z sensato q̄ oia corpora colorē participant

Maior. Color si sumatur proprie: differt specifice a lumine et luce. Minor. Lumen sine colore et lux sine lumine acceptum: est per se natum imutare visum Conclusio Igitur adequatū et per se obiectū visus nō est color ꝓ prie dictus: sed color cōiter acceptus.

Patet maior. quia sicut odor et sapor sunt quedam qualitates secūde ꝓsequentes mixtionem dispositionuz elementoꝝ ad inuicem. ita pari modo intelligendum est de colore proprie dicto. Confirmatur. quia oppositi ꝓ prietates ipis insunt. nam color proprie dictus diuiditur tanc̄ per extrema opposita per album z nigruz que sunt qualitates positiue. licet nigredo dicatur priuatio respec tu albedinis largo modo. quia est qualitas imperfecta re spectu albedinis. Sed oppositum lucis est tenebra. que non ponit aliquam formam realem ad extra. Tum se cūdo. quia radius albedinis est species intentionalis tm̄ et non potest esse nisi in diaphono actuato per lumen. sed si albedo esset eiusdem nature fm̄ speciem cuz luce. tunc etiam species albedinis esset eiusdem nature cum lumi ne. et per cōsequens posset esse actus proprius dyapho ni. Minor patet. q̄ sunt in distinctis subiectis in q̄ bus etiam distincte imutant potentiam visiuā. sicut lux est vna qualitas absoluta realiter inherens lucido a qua formaliter corpus lucidum dicitur lucidum. Sed lumē est vna qualitas inherēs medio luminoso extensa ad ex tensionem medij luminosi a qua medium dicitur forma liter luminosum. Sed color est vna qualitas secūda cō sequens ꝓmixtionem corporis colorati causata ex diuer sa ꝓmixtione qualitatum primaꝝ realiter inherens coꝝ pori terminato a qua formaliter corpus terminatum de nominatur coloratum Conclusio patz ex dictis. quia lux et lumen sunt propria virtute nata imutare visum. et ergo non debent excludi ab obiecto visus. cuz ipsa lux sit ratio videndi alia potius q̄z color proprie dictus. Sz si color capiatur cōmuniter. tūc ambit omnia illa que ex propria virtute possunt visum imutare et ad que visus ordinatur sicut ad obiectum. Unde alijs ineſt deductio ad sensum visus. et per cōsequens color cōmuniter ac ceptus debet dici obiectum visus Correlariū lux radi us splendor z lumen sunt speciei ꝓsimules. et multū dif ferūt a modo speciei proprie dicti coloris. Patet quia lu men non est nisi quedam cōmunicatio forme lucis in di aphono. et quia talis cōmunicatio fit fm̄ esse integrum naturale z reale. patet q̄ illa sunt eiusdem speciei. sed dif fusio coloris ꝓprie dicti. scz color intentionalis non habet esse reale integrū et ꝓpletum. quare patet q̄ istoꝝ esse latā habet differentiam.

Querit secūdo. Utrum lumen pro pter mediū: vel pro pter colores sit necessariū Pro responsione notanduz q̄ omnes in hoc ꝓueniūt lumen requiri ad videndū co lores. sed an ꝓpter mediū vel ꝓpter colores est ꝓtrouer sia. Auicenna eīn et sui sequaces ponunt lumen requiri propter colores persuasus principaliter ex hoc motiuo quia stans in tenebris vbi non est lumen videt patrez illuminatum. z si colores non essent illuminati et aliquis staret in medio illuminato talis nō videret colores. Sz fm̄ sententiam Aristotelis quam sequitur sanctus Tho mas dicendum est. q̄ lumen requiratur ad videndum non ex parte coloris. eo q̄ facit colores esse actu. quos q̄ dam tantū dicunt esse in potentia cum sunt in tenebris. sed ex parte dyaphoni inq̄tum ipsum facit esse in actu. vt in littera dicitur Et sic ista questio relinquitur ꝓ vtra q̄z eius parte dubia.

Maior. Respectu luminis se habet dya phanum: sicut ad primum et proprium actum Minor Dyaphanū non est specierum colo ris susceptiuum: nisi antea a lumine fuerit ac tuatum. Conclusio. Lumen requiritur pro pter medium loquendo simpliciter: licet ꝓcedi posset ꝓpter colores requiri aliqualiter

Patet maior per philosophū in littera dicentem q̄ p mus et proprius actus dyaphani est lumen. Patz etiaz ratione. quia priuatio nata est fieri circa idem subiectum cum suo habitu. sicut patet de cecitate. que est nata fieri in oculo. sed tenebra proprie fit circa dyaphanum priua tum lumine. ergo lumen erit propria ꝓfectio dyaphani.

Minor probatur. quia primum supponitur a secūdo. sed dyaphanū fm̄ se est in vltima dispositione ad lumen et per lumen disponitur ad species coloris. Huius simi le habemus. quia materia prima non potest subijci acci denti nisi prius fuerit actuata per formam substantialez nec̄z intellectus potest fieri in actu per notitiam conclu sionum. nisi fuerit sub actu notitie principiorum Pri ma pars conclusionis patet per determinationem Ari stotelis in littera. dicit eīn q̄ color fm̄ se est visibilis. id est in se habet causam sue visibilitatis. Et ergo in questione precedente dictum est q̄ color pertinet ad per se z propri um obiectū visus. et ita est ex propria sua virtute moti uus ipsius visus. Tum secundo. quia dicendo color est visibilis. ibi predicatur propria passio de suo subiecto. sz subiectum ex principijs suis est causa proprie passionis. sicut ignis est causa caloris. igitur tē. Secūda pars patz quia dyaphanuz fm̄ se est in potentia proxima respectu luminis. ita q̄ lumen non solum natum est se diffunde re in suum subiectuz dispositum. sed etiam ex eminentia sue virtutis potest inducere dispositionem ad suū subiec tum. Sed dyaphanum est secūdario in potentia respec tu coloris. quia dyaphanum lumine actuatum est susce ptiuum specierum coloris. ergo quia color est debilior for ma c̄z lumen sic prerequirit subiectum predispositum et preparatum anteq̄z diffundat effectum suū in tale subie ctum. Patet ergo q̄ necessitas luminis ad videndū co lores simpliciter referenda est ad medium. licet quodam modo redūdet ad imperfectionem coloris Correlari um. In nullo medio videtur aliquod coloratum: nisi vl q̄z ad videntem fuerit aliqualiter lumine preactuatum. Patet ex predictis. quia in subordinatis per se secūdum ꝑsupponit primū Et p̄ hoc soluūtur experimēta aucēne

Querit tertio. Utrum diffinitio lu minis per mediū dya

phanum: sit localis fluxus corporum Pro responsione notandum. q Empedocles duo dicebat de lumine vt Aristoteles in littera refert. Primum q lumen sit corpus. et ita illuminatio non est nisi quidam corporalis defluxus a corpore lucido. Secūdo dicebat q illuminatio fieret per motum localem talis corporalis defluxus. et p̄ p̄sequens ponebat illuminationem esse successionem. q motus localis nō potest esse nisi t̄palis et successiuus. dicebat tamen q esset ita subitus q ad sensum non percipperetur eius temporalis successus. Sed contra eum ponitur sequens discursus

Maior. Nullum corpus potest alterū penetrare: vel se in instanti diffundere Minor Diffusio luminis potest per accidens esse successiua: per se vero est tota simul et instantanea Conclusio. Igitur lumen in aere qualitas realis licet debilis: non est corpus nec defluxus corporalis.

Maior quo ad primaz partem patet per philosophū quarto physicorū. sed quo ad secūdam partem patet per eūdem in sexto physicorū Prima pars minoris patet. quia aliquis potest lucernam successiue applicare ad aliquod medium illuminabile. et ita successiue medium illuminabitur. vt notum est. Secūda pars patet. quia diaphanum fm se est in vltima dispositione ad recipiendū lumen. vt patet ex supra dictis. et per consequens nulla est causa successionis. sequitur ergo q fiat tota simul t instantanea. Ideo dicit Aristoteles decimo metaphisice. q visio et illuminatio fiunt in instanti. Unde Empedocles pro tanto dixit illuminationem successiuam q eam dicebat esse defluxum corporalem. Contra quem dicit Aristoteles q talis defluxus si fieret localiter in tanto spacio sicut est ab oriente in occidentē. latere nō posset quin eius successio perciperetur Conclusio probatur quo ad primam partem. quia lumen est qualitas de tercia specie qualitatis. sed solum entia realia ponuntur in predicamentis. Q; autē sit qualitas de tercia specie qualitatis patet. quia lumen est qualitas sensibilis sensu visus. Addit tamen in conclusione licet debilis p̄ter sanctū thomam qui in de potentia dicit lumen in medio habere esse intentionale. et in prima parte dicit q habeat esse reale. Sed nulla est contradictio. quia doctor sanctus p̄ esse intentionale in de potentia intelligit esse reale debile t nō intelligit esse logicum. Q; aūt esse luminis in medio sit debile patet. quia non est ibi nisi per causam eius proximam scz solem conseruetur. hz etiam ibidem imperfectā rationem spēi. vt patet ex dictis. Similiter patet conclusio quo ad eius vltimam partem ex supra dictis. quia si lumen esset corpus defluens a lucido sequeretur q oporteret ponere penetrationem corporum. quod est contra Aristotelē in loco allegato. Sequela probatur. quia videmus lumen diffundi per vitrum p aerem t aquam t sic de alijs. que sunt corpora p̄spicua. Tum secūdo q oporteret corpus lucidū diminui. quia semper partes corporis lucidi defluerent Corrolarium primum. Conuenienter est cōcedendū. primum susceptiuū luminis esse diaphanum. Patet quia regula est q prima potentia vniuscuiusq; pfectionis est quedam inchoatio illius pfectionis et pro tanto ponūtur eiusdem generis. et per cōsequens diaphanum t p̄spicuū se habent in quadam p̄pinquitate ad lucem t ad opacum Corrolariū secūdum. Rationabile est inter lucē t opacum reperire mediū: vt p̄spicuum. Patet ex processu rerum. q ea que sunt multū dissimilia sibi inuicem nō p̄iūguntur. sed lucidum t opacum sunt multum dissimilia. vt de se est notorium. ergo distant p medium diaphanū et p̄spicuū Corrolariū tercū Perspicuū aeris t aque: inest eis cōmunicatio nomine cū ex parte elementaris nature. Patet auctoritate Aristotelis in littera. Etiam patz rōne. q natura p̄spicui inuenitur in celestib; t elementaribus. et per p̄sequens oportet q ueniat eis fm aliquam rōnem in qua ambo illa corpora p̄municāt. quia semp similes effectus reduci habēt ad similes causas. Et tm̄ de q̄stione illa

Querit quarto. Vtrū sensibile faciat sensum: si sit sensui supraposit̄ū

Pro parte negatiua t vera est philosophus in littera. quia oportz esse aliquod mediū inter sensum t sensibile si sensus debeat imutari a sensibili.

Sed pro parte affirmatiua arguitur. quia omne mouens debet esse immediatum cum moto septimo physicorum. sed sensibile mouet sensum. ergo erit simul cū sensu

Maior. Si sensibile esset realiter intra sensum: impediret sui et sensationem aliorum. Minor. Si sensus debeat suū sensibile p̄cipere: necesse est inter ipsa moderatam distantiam esse. Conclusio. Igitur sensibile positum supra sensum non facit sensationem: que etiam impediri potest per nimiam sensibilis elongationem.

Prima pars maioris sic patet. q sensus fit in actu p formam sensibilis separatam a materia. quia dicit Aristoteles q sensus est susceptiuus specierum sine materia. ergo si sensibile esset intra sensum fm eius esse materiale non sentiretur. Secūda pars patet. q fm Aristotelem tercio de anima. intus existens p̄hibet extraneum. Videmus em̄ q gustus infectus aliquo sapore amaro non potest p̄cipere saporem dulcem Minor pz ex rōne Aristotelis in littera. q sensibile p̄mo mouet mediū. t per medium mouet sensum. t p consequēs si nullum sit medium. ita q sensibile sit sensui supraposit̄um. tunc deficit debitus ordo ad imutationem sensus. iuxta regulā que dicit q in ordinatis per se deficiente priore deficit posterius Conclusio patz ex dictis. q moderata distantia requiritur inter sensum t sensibile. et quia sensibile quādo q est modice virtutis. sic ptingit sensum esse extra sperā actiuitatis sensibilis Corrolariū. Facile est iuxta conclusionis sententiam: multorū effectuū saluare experientiam. Patet verbi gratia. q qui cōmedit alea non percipit fetorem aleorum ab alijs. Et qui diu fuerūt in latrinis non percipiūt fetores quos ab initio p̄ceperūt Et q̄ ad tempus fuerunt in balneis calidis non iudicant balnea ita calida sicut in principio apparuit et ita in alijs. Et qui venūt a loco multum lucido non p̄cipiunt colores aliorum corporū in loco obscuro existentium. Ratio omniū istorum dicta est in conclusione. quia in casib; predictis sensibile est p̄iūctum sensui. et ideo non percipit nec ipsum nec aliquod sibi simile. nec debilius. t impedit sen

sationem sui ꝓtrarij. Ad rōnem dicendū q̄ sensibile vt est in obiecto ꝓprio sic est mouens remotum. quare nō oportet q̄ sit simul cuꝫ moto. q̄ philosophus loquit̄ de mouente ꝓximo

Nunc aūt primuꝫ de sono et olfactu determinat.

Querit̄ primo. Utrum sonus ꝓprium auditus obiectum: habeat aerem vel aliud mediū rarum tanq̄m verus eius subiectum Pro parte affirmatiua est phūs in ꝓsenti littera vbi determinat aliter se habere de sono t obiectis aliorum sensuum. quia sonus non habz esse permanens sed suum fieri est suuꝫ esse. etiam alia sensibilia non sunt solum in medio formaliter et actualiter. sed etiam sunt in aliquo alio subiecto. sic autē non est de sono. t ergo philosophus hic determinat de obiecto ipsius auditus. scz de sono t de modo generationis eius Sed ꝓ parte negatiua arguitur. quia nullum sensibile cōmune est adequatum obiectum auditus. sed sonus est sensibile ꝓmune. igitur. Minor probatur. quia sonus est motus sed motus est sensibile ꝓmune. Secūdo sic. medium per quod fit sonus est aer. ergo videt̄ q̄ nō sit eius subiectū

Maior. Proprium et per se obiectum auditus: est qualitas que dicitur sonus Minor Sonus tanq̄m in subiecto est in fracto aere: ad cuius generationem necesse est plura cōcurrere Conclusio Igitur sonus proprium auditus obiectum: habet pro subiecto aerem fortiter motum.

Propositio maior patet ex omniū ꝓsensu. et pro tanto auditus dicitur sensus discipline. inq̄tū soni possunt habere impositionem ad significandum mentis conceptum. Inde est q̄ si sensus auditus percipiat quedā alia hoc contingit per attributionem ad sonum. nam sonus est quedam qualitas que fm se est imutatiua auditus p suam ꝓpriam speciem. et alia cognoscūtur ab auditu per reductionem Minor patet quo ad eius primam partem. quia sonus causatur in eo corpore quod est faciliter frangibile inter duo corpora ad inuicem ꝓcussa. hoc autem est aer loquēdo cōmuniter. licet sub aere possint cōprehendi omnia alia corpora rara et faciliter fluxibilia et frangibilia. Sed quo ad secūdam partem patet per philosophum in littera. quia oportet esse aliquod percuties et aliquod percussum. t aliquod medium inter percutiens t percussum. Sicut videmus in pulsu campane. q̄ ibi ipsa campana percutitur t baptillus percutit. et aer est qui ex tali percussione frangitur. Sunt tamen ꝓter hec quedam alia que ꝓcurrūt ad speciales conditiones soni. sicut lenitas corporum ad inuicem percussorum figura et bona cōmixtio. Conclusio patet ex dictis. q̄ sonus est quicquid ꝓprie ab auditu percipitur. et q̄ sit in aere patet ex minore. Corrolariū primū. Licet cum motu locali aeris fiat soni generatio: tamē nō ad omnez distantiam per quam sonus auditur peruenit motus localis. sed solum spiritualis intentio. Prima pars patet ex dictis. quia sonus causatur cum quadaz violenta fractura aeris vel alterius corporis subtilis. Sicut ergo iacto lapide in aquam fiunt quedam girationes vndularum in aqua que a littore quādoq̄ reiciūtur et fit confusio huiusmodi vndarum. Pari modo fiunt quedaz tumultuationes in aere ex violenta percussione aeris in generatione soni. que vsq̄ ad magnam distantiam aliquotiens protendūtur. quia fm Aristotelem valde fluxibile est elementum aeris. Alia pars patet. nam sonus factus in aere auditur in aqua. vt dicit Aristoteles. t tñ huiusmodi procelle aque nō mouent superficiem aque Etiam immutatio auditus fit per formam sine materia. et non per realem sonum. quia sensibile positum supra sensum non facit sensationez. et tamen ꝓpter huiusmodi immutationem fm speciem soni dicit Aristoteles aerem continue moueri qui est inter auditum et sonans. Unde Aristoteles septimo phisicorū ponit visum moueri a visibili per medium motum. et ita fit motio per diffusionem soni intentionalis Corrolarium secūdum. Licet non sit vnum t idem perueniens ad multorum auditū: possunt tamen multi vnum t eūdem audire sonum Prima pars patet. quia multi audientes distant loco t situ. et per ꝓsequens species imutantes eorum auditū sunt alie t alie. quemadmodum alia est species coloris veniens ad visum vnius et ad visum alterius. t aliud lumē in vna parte aeris t aliud in alia. Secūda pars patet. et primo q̄ sit vnus sonus qui audit̄ ab eo qui prope stat et qui a longe. quia supponitur q̄ non fiat nisi vnus son⁹ scz vnus solus ictus campane aut vna sola vocatio vocantis. Q̄ etiā sit vnus et idez sonus directus t echon reflexus patet per similem deductionem Aristotelis in littera. quia sicut lumen reflectitur ab alio. ita motio soni per aliquod impediens eius diffusionem in directum cogitur reflecti sicut a speculo. et ita secūdario auditur q̄dam sonus qui tamen fm rei veritatem est idem cuꝫ sono directo. sicut idem est visum directo intuitu t reflexo

Ad rationes Ad primam dicitur. q̄ sonus non est aer motus vel ꝓmixtio aeris. quia percipimus quādoq̄ sonum non percipiendo motum aeris. Et si quādoq̄ dicatur aer motus. intelligendum est fm predicatiōez causalem Ad secūdam dicitur. q̄ duplex est pars aeris. vna est propinqua corpori sonanti. et in illa est sonus subiective t realiter. Alia est distans a corpore sonante. t in illa est intentionaliter t tanq̄m in medio deferente

Querit̄ secūdo. Utrum vox sonus quedam de numero sonorum: sit solum respirantium animatorū. Pro responsione notandū q̄ philosophus in littera determinat de generatione soni qui est obiectum auditus. consequenter etiam determinat de principaliori eius specie. scz de voce. declarans q̄liter fit t quib⁹ cōuenit. et q̄ q̄dam instrumenta musicalia videntur facere sonum simile cum sono animantiū. et intendit finaliter q̄ vox est sonus animalis respirantis

Maior. Similis est analogia sonorum: q̄lis est ordo corporum. Minor Animalia que vtuntur aere propter duo opera aliter sonant q̄m inanimata corpora Conclusio. Sonus vox est tm̄ animaliū: non quidem omniuꝫ sed respirantium

Patet maior. quia corpora inanimata non habent nisi sonum cōmuniter dictum. qui causatur ex percussione

mutua corpozum adinuicem causante fracturam violen tam aeris aut alterius similis medij Deinde animalia bruta habent sonum vocem.sed non habent sonum vo/cem litteratam. Cuius causa est.quia non habent distin/ctam cognitionem in suo ꝓceptu.sed solum sibi inuicem indicant suas affectiones.ꝓout ꝓtinet ad ꝓpriam speciē Deinde homines qui habent perfectam cognitionem eti am habent perfectiozem sonum.quia habent vocem litte ratam significatiuam. Prima pars minozis patet.q3 aer primo et principaliter deseruit ad refrigerium cozdis et hoc est necessarium simpliciter in habentib9 pulmonez et calidum sanguinem. Secūdo deseruit ad formatiōez vocis.et hoc est de bene esse in quibusdam animalib9.Si cut in simili lingua seruit quibusdam animalib9 duplici officio.Primo discernit nutrimentum ꝓueniens t dis/conueniens. et hoc est simpliciter necessarium. Secūdo seruit ad formationē vocis.t hoc pertinet ad bñ esse aīa lis.Secūda pars minozis patet.quia formant vocem q̄ est instituta ad significandum.sic autem non est in corpo ribus inanimatis Conclusio patet per Arestotelez in littera qui diffinit vocem q̄ est sonus aeris inspirati ad vocalem arteriam percussi cum imagine significandi.sz hoc solum animalib9 respirantibus ꝓuenit .Nec tamen omnis sonus animantiū dicitur vox.sicut sonus manu um vel tussis nō est vox. igit̄ ꝓclusio vera

De odore autem et olfactibili minus bene

Querit Utrum odoz ipsius olfactus propzi um obiectum:multiplicetur soluz re aliter per medium. Pro responsione notandū q̄ ho/minibus difficile est determinare de odore.eo q̄ homies inter multa animalia peiozem habent olfactū. cuius cau sa est frigiditas cerebri. Est em̄ cerebrum frigidū t hu/midum.organum aūt olfactus calidū t siccum. et illa st̄ simul locata.et ideo vnum impedit actionem alterius. nam organum olfactus cōtrahit frigiditatem a cerebzo et humiditatem que sunt dispositiones contrarie ad sus cipiendum species odozis. Dicitur autem inter multa animalia.quia similis est conditio oculozum t olfactuū. sunt autē quedam animalia scz pisces que supza oculos non habent coopercula.quia habent oculos duros.et nō percipiūt nisi fortes colozes. Similiter etiam sunt que/dam animalia que non habent cooperculū supza organū olfactus.quia habent hoc organū durum t nō imutant̄ nisi ab odoribꝫ fortib9.t ita homo habet odorem meliozē ꝯ ralia aīalia.sicut sunt pisces

Maior.Odor ipsius olfactus propriuz ob iectum:habet organum circa cerebrum saga/citer situatum. Minor.Licet odor in ipsa fumali euapozatiōe deferatur realiter: tamen preter huiusmodi esse reale etiam multiplica/tur intentionaliter Conclusio. Igitur odor qui proprie ab olfactu percipitur:non solū rea liter sed etiā spūaliter in medio diffundit

Patet prima pars maiozis ꝑ Arestotelem et experiē tiam.nullo em̄ sensu percipitur odor nisi per olfactuz .Se cūda pars patet.quia cerebrum sm̄ se est humidum t fri gidum t ptraria ptrarijs cur ātur.ideo organū percep/tiuū odozis ꝓuenienter est situatum apud cerebrum.cuz odor sit nature calide t ficce Prima pars minozis est satis ab omnibus concessa. Et ergo quidam dixerūt q̄ odor sit ipa fumalis euapozatio.sicut Empedocles qui dixit q̄ si omnia corpora resoluerentur in fumalē euapo rationem nares omnia diiudicarent. Sed sm̄ veritatez odor est solum in tali fumali euapozatiōe cuius signū est q̄ multa corpora non dant odorem nisi ꝯcrement̄ t resol uāt̄ur in fumalez euapozationē.sicut patz in mirra t thu re. Et aliqua corpora fiunt rugosa ꝑ expirationem talis euapozationis.t fiunt minus odorifera.sicut patz de po mis t huiusmodi.Secūda pars pz.quia sensus est susce ptiuus formarū siue specierū sine materia.vt dicit Aresto teles in isto secūdo.Unde ꝓpus habitum est q̄ sensibile positum supza sensum non facit sensationem Conclu sio patz ex maioze t minoze declaratis. Corrolarium. Juxta minozis ꝓpositionis sententiaz:facile est circa sen sum olfactus saluare multiplicem experientiam.Patet quia odor in fumali euapozatione melius se habet ad im mutandū olfactum.eo q̄ talis euapozatio fumalis virtu te calidi fieri cōsueuit.et ipse odor est nature calide t sic/ce.Similiter frigus exterminat odozes.vt dicit Aresto/teles ꝓpter ꝓtrarietatem ad naturam odozis. Similiter q̄ quedam animalia perdūt odorem post expirationem talis fumalis euapozationis ꝓtingit eadez de causa Et q̄ existentes in locis vbi abundat talis euapozatio fu/malis. tandem nō percipiūt ipsos odozes.quia in eis est realis odor qui tandem penetrat sensum.et ita impedit perceptionem odozis.quia sensibile positum supza sen/sum non facit sensum.Propterea videmus q̄ volentes ꝓcipere odorem ipsi fortiter per inspirationem attrahūt aerem.nam cooperculū positum supza organū impedit receptionem odozis.sicut clausio oculozum impedit per ceptionē colozis.Et tantū de q̄sito.

Gustabile aūt est quoddaz tangibile:et hec

Querit Utrū sapor ꝓprium obiectū gustus sit odoribꝫ bene ꝓportionatus Pro responsione notandum.q̄ sm̄ philosophū gustus est q̄/dam tactus.t quia inter cetera animalia homo habz ta ctum certiozem.inde etiam est q̄ habet gustum meliozez. ita q̄ melius potest discernere differentiam sapozū. Eco tra autē habet olfactum peiozem pre ceteris animalibus vt dictum est in q̄stione precedente.et hac de causa odo res distinguūtur t nominātur pariformiter sm̄ nomina et distinctionem sapozū.Sicut dicimus aliquem sapo/rem dulcem .t aliquem suauem odorem.et aliquē ama rum odorem.sicut aliquem saporem amarum.et ita si/militer dicendum est de alijs saporibus et odoribus intermedijs.

Maior. Gustus sicut proprium obiectum percipit saporem:qui specie distinguitur con/tra odorem Minor. Ut frequenter odores sunt saporibus proportionabiles: aliquando tamen in eodem sunt differentes. Conclu/sio. Igitur sapor ipsius gustus obiectum ade quatum:proportionat̄ odoribus qui cōsequū tur nutrimentum

Prima pars maioris est satis de se nota. Sed secunda probatur. quia odor est quedam qualitas secūda causata ex actione calidi t humidi in sicco alteratiua olfactus de potentia ad actum. Sed sapor est qualitas secūda causata ex sicco mediante calido in humido alteratiua gustus de potentia ad actum. t ideo huiusmodi formē ab inuicem distinguuntur Minor quo ad vtrancq; eius partem patet per Aristotelem hic t in de sensu t sensato. quia sepius ea que sunt boni odoris etiaz sunt boni saporis. vt patet in vino. Etiam aliqua aliquando sunt boni odoris t mali saporis. sicut patet in pomis et in quibusdam herbis. Et causa satis patet ex supra dictis. nam odor bonus causatur ex bona decoctiōe sicci ab humido mediante calido. econtra autem sapor ex bona decoctione humidi a sicco per calidum. modo contingit q aliquando fiat bona decoctio vnius sine decoctione alterius. t aliquando simul concurrunt. Conclusio probatur. quia sapor t odor consequens nutrimentum causantur ex eadem mixtione humidi t sicci. ergo habent affinitatem inter se t fm proportionem simul distinguunt

Corrolarium. volentes supradicta diligenter attēdere: possunt rationes plurium accidentium circa odores saluare. Patz verbi gratia. quia quedam nō faciunt sapores in lingua nisi trita t masticata. nam p masticationem ymiscetur eis humiduz saliue. q sapor causatur in humido. hinc est q saliua reducit saporem siccorum ad actum vt immutant gustū. Item frigus hebetat humores. nam sapor per operationem calidi causatur. t iō frigus quodammodo ptrariatur ipsi sapori qui retinet virtutem caloris. videmus eiī corpora cito contrahere saporem a circūpositis locis t vicinis corporibus. nam q sapor causatur in humido tanqz in subiecto cōmunicabili. t ipsum humidum cito est passibile t fluidum. ideo sapor faciliter dispergitur t afficiuntur corpora iuxta posita. Preterea maxime inuenitur in fructib; omne genus saporis t variatio. nam sapor ex humido educitur. plante autem ex humido admixto terre nutrimētum eozuz attrahunt. t per solis calorem decoquitur. t ideo maxime variationes circa ipos fructus gueniunt. Rursus sapor dulcis placz fm se. t quertitur tandem in nauseam. nam dulcia nimis nutriunt. t iō natura hois deuenit in fastidium. sed apponit salsa t acida in temperamentum. Similiter sapores alij t alij declarant alia t alia aīalia. quia sapor primet ad gustum t ad nutrimentū. t ideo fm aliam dispōem gustus t aliam yplexionem animaliuz variatur saporis iudicium.

De tangibili autem t tactu eadem ratio.

Querit primo. Utrum sicut tactus est vnus fm nominatōem: ita t sit solum vnus sensus fm rei veritatez.

Pro responsione notandum q ex diuersis motiuis quidam fuerunt moti ponere plures sensus tactus. primo quia in quibusdam partibus corporis apparēt operationes tactus valde diuersificari t ita videtur q sint diuerse potentie respectu talīū operationum. sicut ptz in mēbris verendis t alijs partibus corporis vbi delectationes fm tactum valde differunt. Alij vero ex hoc. q dicit Aristoteles q gustus est quidam tactus. t ita cū gustus t tactus sint circa diuersa obiecta videtur q sensus tactus sub se habeat plures species. Alij vero adhuc ex alia causa mouentur. quia Aristoteles in littera ponit omnem sensum esse vnius contrarietatis. sed tactus est plurium contrarietatū que nō sunt reducibiles ad vnū genus vnius sensus. igitur tc.

Maior Cuiuslibet sensus obiecta secundaria: sunt ad vnum genus contrarietatis reducibilia Minor. Tactus est plurium contrarietatum: que non sunt reducibiles ad genus. vnum. Conclusio. Licet igitur ipse tactus sit vnus sensus fm nomē t subiecto: tū fm speciem potētie est plures numero.

Maior est philosophi hic in littera. t probatur exemplariter. quia visus est albi t nigri. auditus grauis t acuti. gustus amari t dulcis. Est autem commune genus. scz color sub quo album t nigrum continentur. et sic suo modo dicendum est de alijs. Minor est similiter philosophi in textu. quia in tangibili quod est obiectum tactus sunt multe contrarietates. s. calidum t frigidum. humidum t siccum. durum t molle. t quedam alia huiusmodi. vt graue t leue. acutum t hebes t similia. Et si dicatur. omnia iam enumeratata sunt vnius contrarietatis. quia omne tangibile est actiuuz aut passiuū. t postea actiuum est calidum vel frigidum. passiuum autem durum t molle. Dicendum q illa vnitas est nimis generalis. t ergo est vnitas fm q̄d t nō simpliciter. Alia rō extra lrām. q impossibile est vnū sensum elicere duos actus perfectissimos. quia vnus actus perfectissimus adequat totam virtutem illius potentie cuius est actus. sed tactus elicit duos actus perfectissimos. quia simul sentit aquaz frigidam t humidam. ergo nō est vnus sensus Minor pbāt. q si ille qualitates separent ab inuicez pfectissime adhuc eas tactus perfectissime sentiret Prima pars cōclusionis patet. quia fundatur subiectiue in vno organo quod est compositum ex medietate qualitatum tangibilium. que medietas consurgit ex mixtiōe quatuor elemētorum. quam mixtiōem quelibet pars animalis in se habet. Secunda pars patet. quia diuerse sunt rationes obiectales obiecti tactus. t per comparatōem ad illas etiā sensus tactus formaliter multiplicatur. Corrolariuz. Aristoteles dicens gustum esse quendam tactum: loquitur fm sentiendi modum. Patet quia fm rem sunt diuerse potentie. conueniunt tamen. quia gustus non percipit suum obiectum nisi vniatur sibi sicut tangibile vnitur tactui. Possent etiam dici vnus sensus materialiter quia in lingua sunt idem subiecto. tamē simpliciter sunt plures. quia habent differentiam fm rationem formalē obiectalem. quēadmodū iam de tactu dictū est q̄ est plures sensus fm differentiam sui formalis obiecti

Queritur secūdo Utrum sensus tactus t ei⁹ medium: sit a proprijs sensibilibus denudatum. Pro parte affirmatiua est phs. quia sensibile positum sup sensum impedit sensum. Sed p pte negatiua arguitur sic. per phm. quia fm phm qualitates qs pcipit tactus ptinent ad ꝓsistentiam corpis aīalis cui inest sensus tactus. ergo videtur q non sit denudatus ab illis. Et q̄ de pelle et carne que sunt media similis est ratio sicut de ipso sensu tactus. ideo videt q nec sensus nec medium sit a proprijs sensibilibus denudatum.

Querit primo. Utrum sensus organica virtus sit formarum sensibiliuz sine materia susceptiuus Pro pte affirmatiua ē phs clare in littera.qui hoc ponit pro vna conditione conueniente omnibus sensibus. Sed pro pte negatiua arguit.qz sensus cognoscit rē singularit .sz res nō pt singularit cognosci sine circūstātijs materie.z per ꝓns nec sine materia Secundo sic.sensus vt vitalis recipit species cum figura z magnitudine.ergo cū materia.Tenet consequentia.quia figura z magnitudo inseparabiliter inferunt materiam

Maior. In susceptione formarum cognoscibilium sine materialitate: est diuersos gradꝰ assignare. Minor. Cum quadam spiritualitate quelibet potentia sensitiua: est sue forme sensibilis in se vitaliter susceptiua Conclusio. Licet igitur sensus sit materialis z organica virtus: est tamē specierum sensibilium sine materia susceptiuus.

Patz maior.quia sensus suscipit in se formas sensibiles sine materia phisica.z sine conditionibus illius materie.sed tamen cum conditionibus materie mathematice.Sicut radius lucis suscipitur in visu cum quodam esse spirituali licet imperfecto.quia recipitur cum quodā angulo z situ z differentia temporis z corporis que pertinent ad conditiones materiales.Sed intellectus accipit formam intelligibilem simplr absqz omni materia.et absqz cōditionibus materialibus.z per consequēs cū maiori spiritualitate qz sensus. Minor patz ꝓmo auctoritate philosophi in littera.quia sicut cera accipit figuram sigilli z nō materiam.ita etiam cum quadam spiritualitate sensus accipit formam vel speciem sensibilem. quia accipit eam solum sm esse intentionale z spūale et non sm eē reale z materiale quod habet in proprio subiecto dans subiecto suam propriam denominationem. sicut albedo in pariete dicitur forma habēs esse materiale. sed in oculo habet solū esse spirituale z intentionale. Patet secūdo.quia si sensibile sm suū esse materiale poneret supra sensum nō sentiretur Prima pars ꝓclusionis probatur in copulatis tribus rationibus.sed secunda patz ex dictis. Correlarium primum.licet qualitates sensibiles vtputa albedo in subiecto medio z sensu sit eadez formaz:tamen sm esse sibi ꝓueniēs est lata differētia Patet prima pars.quia sicut color in passo sibi applicato introducit formam sibi similem sm esse naturale.ita qualitas sensibilis cōmunicat se medio z sensui sm esse intentionale Vñ contingit qꝺ dicitur esse eadem forma in istis tribus.sz in subiecto sensu z medio. Et huius exemplū patz in similitudine Arestorelis de forma in sigillo z cera.Secunda pars patz.quia color in pariete habet eē materiale z completum in natura.z ideo paries sm talem formam dicitur albus.sed in medio z sensu habet esse fractum z incompletum seu diminutum.s.esse intentionale. cuius signū est qꝺ nec medium nec sensus sm talem formam denominatur ab albedine. Correlarium secundum.Sensibile facit ipsius sensus immutatōnem ; sm quandam intentionalem assimilatioem. Patz prima ex ꝓmuni ratione agentis.quia semp agens debet sibi assimilare aliquo modo passum sed sensus habz se passiue respectu sui sensibilis.igitur. Patet secundo ex propria rōe sensibilis.quia sensibile diffundit formā suam p medium sm esse intentiō ale z spūale.vt patet ex immediate dictis et per consequens sensus in actu habet consimilem formam cum sensibili.licet sm aliud esse.Et ex hac parte solet dici qꝺ sensibile z sensus in actu sunt idē specie Corrolarium tercium.a sensibilium excellentia: corrumpitur ipsa sensitiua potentia.Patet quia potētia sensitiua ē actus z pfectio organi bene dispositi.sed vt tāgit Arestoteles dispositio organica ꝓsistit in quodam temperamēto medio.sicut dispositio symphonica ꝓsistit in quodā temperamento cordarum musicalium. Et ergo qui nimis fortiter tangit cordam corrūpit armoniam.ita si motio sensibilis sit vehemens z excessiua dissoluitur huiusmōi consonātia dispositionis organice.z sic ex consequenti etiam ipsa potentia incurrit decremētum.qz generatr actꝰ actiuorum sunt in patiēte z dispositō. Et pro tanto videmus qꝺ canes post fortes odores efficiuntur inabiles ad venandum.quia nō ꝓcipiunt vestigia ferarum Ad rationes.ad ꝓmam dicitur z similiter ad secundam qꝺ huiusmodi sunt conditiones materie mathematice a quibus sensus in suscipiendo suū sensibile nō abstrahit.sicut nec abstrahit a materia mathematica

Q̄ autem non sit sensus alius.

Queritur primo Utrū sit ponenda aliqua potētia exterior sensitiua:a quinqz sensibz exteriorib⁹ distincta Pro parte negatiua est philosophus in littera q̄ efficaciter ꝓbat esse tm quinqz sensus exteriores sm distinctōem organorum.cuius etiam aliunde eor distinctio ꝓbari posset p actus obiecta z media formaliter distincta

Sed pro parte affirmatiua arguitur.quia sensus est cognoscitiuus accidentium.sed plura sunt accidentia qz quinqz.ergo plures erunt sensus qz quinqz Secundo sic.diuersitas p se obiectorum variat potētias.sed magnitudo z figura sunt sensibilia p se z etiam diuersa.qz plus differunt qz color z sapor.ergo requirunt diuersos sensus exteriores

Maior. Non est ponenda aliqua alia exterior potentia sensitiua: propter sensibilia propria cognoscenda. Minor. Propter ꝓceptionem communium sensibilium: non debet ponere aliquē aliū exteriorē sensum Cōclusio. Inuestigari potest multiplici via: qꝺ nō sit ponenda nisi quintuplex exterior vis sensitiua.

Patet maior.quia sicut habēs organum tactus cognoscit omnia illa que nata sunt cognosci per organum illud. Ergo quicūqz habet aliquod organum alicuius exteriozis sensus ꝓgnoscit omnia sensibilia que nata sunt cognosci per sensum illius organi.cum igitur non sint nisi quinqz genera propriorum sensibilium.sequitur qꝺ non sint nisi quinqz exteriores potentie sensitiue ponende.primum assumptum patet.quia omnes qualitates tangibiles sunt note ex determinatione philosophi in scdo de generatōe.sicut sunt calidū frigidū humidū z siccū Gue leue durū molle aspez z leue zcīs. Sed quicūqz habet

Positiones Secũdi

Maior. Sensus tactus per suas dispositiones qualitatiuas fm temperamentum dispositus: habere potest iudicium de suis sensibilibus Minor. Ipsius tactus medium extrinsecum: est aliqualiter a qualitatibus sensibilibus denudatum Conclusio. Igitur nõ obstante q tactus habeat in se qualitates sensibiles silr et medium extrinsecum: nõ tamẽ impeditur ipsius tactus iudicium.

Prima pars maioris patet. quia quelibet dispositio organi sensitiui consistit in quodã temperamento t q̃dã armonia. tũ primo ex propria ratione sensus vt inferius videbitur. tum secundo ex communi ratione complexionis vitalis que refert cõmixtionem dispositionũ conuenientem sue nature. Secunda pars patet. quia medium comparatum extremis se habet tanq̃ denudatuz abeis. t ideo habere potest de eis iudicũ. Si vero tactꝰ esset lapsus ad alterum extremorum tunc impediretur eius iudicium. sicut existens in balneo tandem supcalefacto tactu nõ iudicat de calore balnei. Minor patz. quia aqua t aer habent in se qualitates sensibiles vt notũ est. aer eĩm est calidus t humidus. t aqua frigida t humida vt patet secundo de generatione. sed propter raritatem aeris eius qualitates sunt vix perceptibiles. t sic nõ impediunt. similiter aqua habet raritatem propter quã nõ impedit multas qualitates ad sensum tactus pertinentes. t sic potest faciliter reduci ad temperamentum.

Conclusio patet ex dictis Corrolarium primum vario modo competit sensibus a suis sensibilibus esse denudatos: t penes tactum homines cognosci esse ingeniosos. Patet pma pars. quia aliqui sensus sunt penitus a suis obiectis denudati. sicut visus a colore. t auditus a sono. sic aũt nõ est de tactu. tũ q in medio consistit hinc est q immunis est ab excellentijs suorum sensibilium. tum quia tactus est infimus sensus. t est maxime propinquus dispositõibꝫ elementaribus. Secunda pars patet. quia bonitas tactus indicat bonam complexionem dispositionum qualitatum primarum qua stante ex cõsequenti habetur bona dispositio in omnibꝫ alijs qualitatibus. t per consequens tales bene se habent ad operationes anime. Et inde est fm Arestotelem q homo pre ceteris animalibus habet certiorem tactuz. quia cõplexio humana est magis sincera t plus accedens ad equalitatem celestẽ q̃ complexio cuiuslibet alterius animalis Corrolarium secũdum. Raritas aque t aeris: sunt multiplicis cõmoditatis. Patz quia omnibus sensibus seruiunt t ad multa obsequia in subleuamen indigẽtie humane. vt faciliter potest consideranti patere

Ad rationes pro et contra factis quid sit dicendum patet ex dictis.

Querit tertio Utrum corpora dura ad inuicem: possint se tangere fm superficiem Pro responsione notandum q circa presentem materiam oritur difficultas t controuersia magistrorum propter autoritatem Arestotelis ex vna parte. t ex parte opposita propter experientiam repugnantem. Nam prout elici potest ex textu philosophi tactus fit per medium extrinsecum quando fit tactus corporum durorum. t pari modo corpora dura nunq̃ cõiunguntur sine aere intermedio vel aqua. Et ex alia parte videmus q corpora dura possint se tãgere. quia si qs cum malleo percutiat super incudem aut clauum compellat intrare lignum continuum. videtur q in talibꝫ sensus iudicet fieri contactũ. t hoc similiter apparet in sculpturis lapidum. Et q hoc relinquitur illa questio quo ad vtrãq̃ eius partem ambigua.

Maior Esse vacuum aut motum localem fieri subito: eleganter improbatur a philosopho. Minor. Alterum illorum poneretur necessario: si duo corpora dura se tangerẽt fm superficiem sine medio. Conclusio. Igitur ponens neutra corpora dura se posse tangere: põt facilius rõni q̃ sensui satisfacere.

Maior patet ex quarto phisicorum. vbi probat Arestoteles impossibile esse vacuum saltem fm naturam Similiter philosophus sexto phisicorum q in nullo tempore non fit motus localis. Etiam si poneretur mutatio fm locum subita. tunc motus primi mobilis non cẽt velocissimus. quod est inconueniens. Preterea per experiẽtiam videmus q si aliqua superficies corporis tangat aquam q non potest vniformiter eleuari quin aqua paulatim redit fm q aer subintrat propter euitationem vacui. t propter impossibilitatem mutationis subitanee fm locum. Minor patet. quia si duo corpora circularia aut plana sibĩ inuicem supponantur quorum dyametri sint duorum pedum. tũc si ponatur vnum eleuari ab altero. tunc necessario fit mutatio subita. aut oportet ponere vacuum. quia est dare vltimum instans contactus in quo nõ est aer iter illa duo corpora. t immediate post hoc tota superficies erit aere perfusa. et per consequens erit subita mutatio fm locum. sicut dicimus de illuminatione medij vel oportet concedere q pro aliquo tempore inter illa duo corpora non sit aer intermedius. t sic poneretur vacuum. Conclusio patet. quia quantum ad sensibilem apparẽtiam videtur ridiculum q inter partem et digitum oporteat esse aerem intermedium. sed tamen fm dictamen recte rationis videtur q duo corpora dura requirant aliquod intermedium. vt patet ex dictis. Corrolarium primum. ponendo inter tactum aliquorum durorum aliquid mediare: oportet ad industriam nature in saluandis apparentijs recurrere. Patet verbi gratia. si fiat aliqua sculptura t corpora dura non se tangant. tunc oportet dicere q ex industria nature aer intermedius sit determinatus a natura vt nõ impediat operationes artificiales. Corrolarium secundum. In quolibet genere sensibilium: est reperire priuationem t habitum. Patet quia visus est visibilis t inuisibilis sicut color sine lumine dicitur inuisibilis. similiter sol supra oculum noctue inuisibilis dicitur. Similiter tactus est tangibilis t intangibilis. t sic de alijs Ratõ est quia in quolibet genere sensibilium est inuenire debitam operationem circa sensum et etiam negationem debite operationis. aut etiam totalis operationis negationem et per consequens est ibi reperire aliquid p modum habitus t per modum priuationis.

Oportet autem vniuersaliter de oĩ sensu.

Querit primo. Utrum sensus organica virtus sit formarum sensibiliuz sine materia susceptiuus Pro pte affirmatiua ē phs clare in littera.qui hoc ponit pro vna conditione conueniente omnibus sensibus. Sed pro pte negatiua arguit.qz sensus cognoscit rē singularit .sz res nō pt singularit cognosci sine circūstātijs materie.z per ꝓns nec sine materia Secundo sic.sensus vt vitalis recipit species cum figura z magnitudine.ergo cū materia.Tenet consequentia.quia figura z magnitudo inseparabiliter inferunt materiam

Maior. In susceptione formarum cognoscibilium sine materialitate: est diuersos gradꝰ assignare. Minor. Cum quadam spiritualitate quelibet potentia sensitiua: est sue forme sensibilis in se vitaliter susceptiua Conclusio. Licet igitur sensus sit materialis z organica virtus: est tamē specierum sensibilium sine materia susceptiuus.

Patz maior.quia sensus suscipit in se formas sensibiles sine materia phisica.z sine conditionibus illius materie.sed tamen cum conditionibus materie mathematice.Sicut radius lucis suscipitur in visu cum quodam esse spirituali licet imperfecto.quia recipitur cum quodā angulo z situ z differentia temporis z corporis que pertinent ad conditiones materiales.Sed intellectus accipit formam intelligibilem simplr absqz omni materia.et absqz cōditionibus materialibus.z per consequēs cū maiori spiritualitate qz sensus. Minor patz ꝓmo auctoritate philosophi in littera.quia sicut cera accipit figuram sigilli z nō materiam.ita etiam cum quadam spiritualitate sensus accipit formam vel speciem sensibilem. quia accipit eam solum sm esse intentionale z spūale et non sm eē reale z materiale quod habet in proprio subiecto dans subiecto suam propriam denominationem. sicut albedo in pariete dicitur forma habēs esse materiale. sed in oculo habet solū esse spirituale z intentionale. Patet secūdo.quia si sensibile sm suū esse materiale poneret supra sensum nō sentiretur Prima pars ꝓclusionis probatur in copulatis tribus rationibus.sed secunda patz ex dictis. Correlarium primum.licet qualitates sensibiles vtputa albedo in subiecto medio z sensu sit eadez formaz:tamen sm esse sibi ꝓueniēs est lata differētia Patet prima pars.quia sicut color in passo sibi applicato introducit formam sibi similem sm esse naturale.ita qualitas sensibilis cōmunicat se medio z sensui sm esse intentionale Vñ contingit qꝺ dicitur esse eadem forma in istis tribus.sz in subiecto sensu z medio. Et huius exemplū patz in similitudine Arestorelis de forma in sigillo z cera.Secunda pars patz.quia color in pariete habet eē materiale z completum in natura.z ideo paries sm talem formam dicitur albus.sed in medio z sensu habet esse fractum z incompletum seu diminutum.s.esse intentionale. cuius signū est qꝺ nec medium nec sensus sm talem formam denominatur ab albedine. Correlarium secundum.Sensibile facit ipsius sensus immutatōnem ; sm quandam intentionalem assimilatioem. Patz prima ex ꝓmuni ratione agentis.quia semp agens debet sibi assimilare aliquo modo passum sed sensus habz se passiue respectu sui sensibilis.igitur. Patet secundo ex propria rōe sensibilis.quia sensibile diffundit formā suam p medium sm esse intentiō ale z spūale.vt patet ex immediate dictis et per consequens sensus in actu habet consimilem formam cum sensibili.licet sm aliud esse.Et ex hac parte solet dici qꝺ sensibile z sensus in actu sunt idē specie Corrolarium tercium.a sensibilium excellentia: corrumpitur ipsa sensitiua potentia.Patet quia potētia sensitiua ē actus z pfectio organi bene dispositi.sed vt tāgit Arestoteles dispositio organica ꝓsistit in quodam temperamēto medio.sicut dispositio symphonica ꝓsistit in quodā temperamento cordarum musicalium. Et ergo qui nimis fortiter tangit cordam corrūpit armoniam.ita si motio sensibilis sit vehemens z excessiua dissoluitur huiusmōi consonātia dispositionis organice.z sic ex consequenti etiam ipsa potentia incurrit decremētum.qz generatr actꝰ actiuorum sunt in patiēte z dispositō. Et pro tanto videmus qꝺ canes post fortes odores efficiuntur inabiles ad venandum.quia nō ꝓcipiunt vestigia ferarum Ad rationes.ad ꝓmam dicitur z similiter ad secundam qꝺ huiusmodi sunt conditiones materie mathematice a quibus sensus in suscipiendo suū sensibile nō abstrahit.sicut nec abstrahit a materia mathematica

Q̄ autem non sit sensus alius.

Queritur primo Utrū sit ponenda aliqua potētia exterior sensitiua:a quinqz sensibz exteriorib⁹ distincta Pro parte negatiua est philosophus in littera q̄ efficaciter ꝓbat esse tm quinqz sensus exteriores sm distinctōem organorum.cuius etiam aliunde eor distinctio ꝓbari posset p actus obiecta z media formaliter distincta

Sed pro parte affirmatiua arguitur.quia sensus est cognoscitiuus accidentium.sed plura sunt accidentia qz quinqz.ergo plures erunt sensus qz quinqz Secundo sic.diuersitas p se obiectorum variat potētias.sed magnitudo z figura sunt sensibilia p se z etiam diuersa.qz plus differunt qz color z sapor.ergo requirunt diuersos sensus exteriores

Maior. Non est ponenda aliqua alia exterior potentia sensitiua: propter sensibilia propria cognoscenda. Minor. Propter ꝓceptionem communium sensibilium: non debet ponere aliquē aliū exteriorē sensum Cōclusio. Inuestigari potest multiplici via: qꝺ nō sit ponenda nisi quintuplex exterior vis sensitiua.

Patet maior.quia sicut habēs organum tactus cognoscit omnia illa que nata sunt cognosci per organum illud. Ergo quicūqz habet aliquod organum alicuius exteriozis sensus ꝓgnoscit omnia sensibilia que nata sunt cognosci per sensum illius organi.cum igitur non sint nisi quinqz genera propriorum sensibilium.sequitur qꝺ non sint nisi quinqz exteriores potentie sensitiue ponende.primum assumptum patet.quia omnes qualitates tangibiles sunt note ex determinatione philosophi in scdo de generatōe.sicut sunt calidū frigidū humidū z siccū Gue leue durū molle aspez z leue zcīs. Sed quicūqz habet

aliquod organum tactus percipit omnia talia sensibilia

Minor probatur. quia si esset aliquis alius sensus exterior respectu cuius sensibilia communia essent propria tunc oporteret q communia sensibilia nõ sentirentur ab istis sensibus nisi per accidens. Tenet psequentia. quia quandocũq aliquod sensibile est proprium vnius. tunc respectu alterius est solum per accidens sensibile Sicut patet de dulcedine lactis. quia illa est per accidens visibilis. eo q accidit alicui per se visibili scz colorato. Et inde est q sensibile per accidens dicitur dupliciter. quia aliter cleon est sensibile per accidens z aliter dulce vel album.

Constat autem ex supradictis q sensibilia communia sunt. sensibilia per se Conclusio patet. quia vna via est ex numero obiectorum z conditione organi quod pgnoscit omnia ad ipsum pertinentia. Secũda via est ex modo immutationis sensuum a sensibilibus. quia quedam est immutatio p contactum sine extraneo medio. sicut ẽ immutatio tactus z gustus. Alio modo immutatur sensus p medium extraneum. z cum alteratione sensibilis sicut odor immutat sensum cum aliqua resolutõne odorabilis. Aut cum motu locali. z sic son9 immutat. Aut absq; immutatione sensibili per solam spiritualez immutationem medij z organi. Tercia via est ex parte sentiẽtium. nam sensatio ordinatur ad bonum ipsorũ animalium. z per consequens omnia perfecta animalia debent habere omnes sensus exteriores Et cum quilibet sensus requirat organum. nec sunt plura organa in animalibus perfectis q̃ quinq;. ergo sequitur q non sunt ponẽde plures exteriores potentie sensitiue q̃ quinq;. Correlarium primum. ad destructionem sensibilium communium et propriorum: fuit conueniens fieri pluralitatem sensuum. Patet quia si esset solus visus tunc nõ fieret distinctio inter colorem z magnitudinẽ. q; semp psequunt se inuicem. z ergo visus distinctõem nõ ppenderet Correlarium secũm. Quatuor elementa: diuersimode concurrunt ad organa sensuum exteriorum pstituenda. Patet correlarium primo q omnia pcurrant. q; in quolibet mixto pcurrunt quatuor elementa vt hic supponit. sed organa sensuum ptinent ad naturã mixtorũ. igitur Sed q diuersimode pcurrunt. quia ignis z terra non possunt cõstituere illa organa a dominio. nõ ignis qui est vehementer actiuus. sed pditio sensuum est magis de natura passiuorum. eo q sensus est virtus passiua. Neq; terra. q; sensus recipit formas sensibilium immaterialiter. sed si terra dominaret tunc pheberet talem pceptõem. z ergo plãte z ossa propter nimiam terrestreitatem nõ sentiũt. Est tamẽ verum q gustus z tactus magis declinãt ad naturam terre q̃ alij sensus. z ideo sunt inferiorꝭ pfectõis in ordine sensuum. Sed alia duo elementa concurrunt per dominiũ ad constitutionem organorum sensuum exteriorum qui sentiunt per media extranea. quia visus ponitur de natura aque. auditus de natura aeris. z olfact9 de natura aeris vel aque. Dicit autem notanter sensuũ qui sentiunt per medium extraneum. quia de gustu z tactu non est opus facere mentionem. ex quo tanq̃ sine medio extraneo habent suam immutationem. Ad rationes. ad primam dicitur q nõ omnia accidentia sunt p se sensibilia. sed sole qualitates de tercia specie qualitatis a quibus alterantur sensus. Ad secundã dicitur q sensibilia cõmunia nõ alterant sensum p se pmo. sed ratõe sensibilis propriꝭ z p alterum. z ideo distinctio eorũ nõ facit distinctionem sensuum.

Queritur secũdo Utrum preter quinq; sensus exteriores: sint ponẽde tres quatuor interiores sensitiue vires.

Pro parte affirmatiua est philosophus in littera qui ex triplici apparentia probat q necesse sit ponere alios sensus interiores. Prima est ad ponẽdum differentiam inter sensibilia diuersorum sensuum exteriorum. s. q album differt a dulci. Secunda quia nõ solum sentiũtur exteriora sensibilia. sed etiam actus sentiendi exteriorum sensuum. quod fit per sensum interiorem. Sicut animalia vident colorem z percipiunt se videre colorẽ Tercia est. quia habemus cognitionem de exterioribus sensibilibus non solum in eorum presentia sed etiam in eorũ absentia. quod nõ pt fieri p sles sensus exteriores. ergo necessarium est ponere aliquos sensus interiores. Sz q sint tres quatuor: scz sensus communis. ymaginatiua. estimatiua. z memoria. patet auctoritate sancti Thome q̃ in dicat superfluum ponere fantasiã sensum ab alijs distinctum. quia isti quatuor sensus sunt principia omnium operationum que sunt necessarie ad vitam animalis pfecti presuppositis sensibus exterioribus. Pro parte negatiua arguitur. quia commune non distinguitur cõtra p priuum. ergo sensus communis non debet poni distincta potentia. Secundo sic. fantasia videtur esse potentia interior nobilissima ab alijs distincta. igitur. Antecedẽs pbatur. q; habet distinctam operationem q̃ est cõponere et diuidere formas ymaginatas.

Maior. Preter sensus exteriores sentiẽtes per se sensibilia: ponendus est duplex interior sensus tanq̃ interior potentia cognitiua.

Minor. Preter has duas vires cognoscitiuas: necesse est ponere duas alias potentias reseruatiuas Cõclusio. Ad interiores actiones anime sensitiue saluandas: oportz z suffi/cit ponere q̃tuor sensitiuas potẽtias

Maior patet. quia oportet ponere sensum communẽ et virtutem estimatiuam. licet differẽter. quia sensus cõmunis ponitur ad cognoscendum quementiam z differentiam inter sensibilia sensuũ exteriorꝭ z ad iudicandum de actibus sentiẽdi sensuum exteriorum. quia ad dictas operationes nõ extendit se aliqua potentia sensitiua exterior. quia pro regula tenendum est q ponere conuenienti am aliquorum aut differentiam ptinet ad eum qui habz cognitionem vtriusq;. Sed virtus estimatiua ideo ponitur. quia videmus q animalia fugiunt vel prosequuntur ea que nõ immutant sensus exteriores. neq; eas delectant vel contristant. sz propter aliquas cõmoditates vt nocumenta. Verbi gratia ouis videns lupum fugit nõ propter indecentiam coloris aut figure. sed quasi inimicum nature. Et similiter auis colligit paleam non quia delectat sensum. sed quia est vtilis ad nidificandum. ex quo manifeste apparet q oportet ponere vnum sensum interiorem cognoscentem intentiones elicitas a sensibilibus sensatis per sensus exteriores. sicut ouis videns lupum elicit speciem inimicicie. z videns agnum elicit speciem amicicie. Et talis sensus est virtus estimatiua in brutis. que vocatur cogitatiua in hominibus.

Minor patet. quia oportet ponere ymaginatiuam cuius est reseruare species sensatas per quas cognoscit

sensus communis. etiam in absentia sensibilium. quod nequaq̃ posset esse nisi poneretur aliqua virtus reservatiua formarum impressarum ab exterioribus sensibilibus. Secundo oportet ponere memoriam que reseruat illas ymagines per quas virtus cogitatiua cognoscit. Q; aũt ille due vires distinguunt a prioribus. patz ex differẽtia organoz. qz dispositio organica in appĥensiuis debet esse mollis t humida. vt faciliter recipiat t nõ diu retineat. econtra in retẽtiua dz eẽ sicca t dura vt forme si bi impresse possint sibi fortiter inherere Conclusio cũ eius declaratõe colligit ex maiore t minore Correlarium pmũ. cuius pdicte q̃tuor potẽtie in hoibus t brutis pueniant spẽtñ earum opationes in hoie sunt maioris eminẽtie. Patz pma pars. qz sicut visus respicit colorez q̃z obiectũ. ppter quod in oibus aĩalib visus ponitur eiusdẽ spẽi. Et sicut sensus cõis cũ ymaginatiua sibi cõiuncta respicit. p obiecto sensibilia sensuũ exterioz. sic etiam t alie due potẽtie interiores respiciunt intentiões elicitas ex sensatis p sensus exteriores. t ita pueniunt in ratione obiecti in pfectis aĩalibus in ĝbus iste potẽtie inueniũt. Scda pars patz. qz in hoie ista scda potentia cognitiua vocat cogitatiua t aliquid pcipit de rõe. Et hinc est q a pho solet vocari ratio pticularis. iuxta regulaz q̃ dicit q in his q̃ seinuicem immediate psequũtur suũmã inferioris pticipat ea que sunt de infimo superioris Unde aĩalia bruta pcipiunt huiusmodi intentiões solũ quod ãnaturali instinctu. hõ autem pcipit hmõi intentiões per quandã collatiõez. t ideo vocat estimatiua in brutis t cogitatiua in hoibus. Tũ secũdo. quia hmõi virtus in hoĩmibus cognoscit indiuiduũ fm q est sub natura cõi; in bruto illa virtus non iudicat de aliquo. nisi fm q est principium vel terminus sue actionis vel passionis. sicut ouis nõ iudicat de hoc agno fm q hic agnus. sed fm q est ab ea lactabilis. t iudicat de hac herba fm q est eius cibus. Silr patz de potẽtia memoratiua. qz hõ non solũz habet memoriã in subita recordatiõe sicut cetera aĩalia. sz etiam habet reminiscentiã q̃si syllogistice inquirẽdo pteritoriũ memoriã fm indiuiduales intentiões Correlariũ scõm. nõ oportz ponere aliquã potẽtiã istarũ mediaz: cuius hoc plures defendãt sequentes Auicennã. patz qz Auicenna ponit potẽtiã mediã inter sensum cõem t cogitatiuã que cõponit t diuidit formas ymaginatas. sicut ex forma ymaginata auri t forma ymaginata mõtis componimus vnã formam aurei montis quẽ nũq̃ vidimus. Sed quia illa operatio nõ apparet in animalibus aliis ab hoie. ideo nõ oportet ponere aliquã aliam virtutem preter dictas quatuor potentias sensitiuas interiores. et ergo fantasia nõ distinguitur realiter a cogitatiua in hominibus. nec habet obiectum distinctum. q̃ nullo modo erit potentia distincta Correlarium tercium proprium organum potentiarum sensitiuarum interiorum: est ipsum cerebrum. Patz dupl'r. pmo per experiẽtiam anthonomie. quia omes sensus exteriores p quosdam neruos continuantur cerebro. t ergo sicut sensationes exteriorum sensuum sunt in propriis organis quinq̃ sensuum. ita actiones anime sensitiue interiores complentur introrsus in ipso cerebro Patet secundo. quia ille potentie non possunt poni in corde propter eius nimium calorem. videmus enim q si cerebruz sit superius calefactum. ita q fiant commotiones humoruz in cerebro tunc homo est inutilis ad actiones potentie cognitiue. ergo relinquitur q sunt in cerebro diuersimode disposito in cuius conseruatione natura est sollicita. Unde sensus communis ponitur in dextera parte anteriozis ptis cerebri. cuius organum est molle t humidum. Et ei9 reseruatiua que dicitur cella ymaginaria ponitur in sinistro latere anteriozis partis cerebri t magis est sicca t dura. vt sit bene retentiua Sed ipa estimatiua siue cogitatiua ponitur in medio cerebri. t huiusmodi organum est spiritualioris complexionis q̃ sit dispositio pmaz potentiarum. Deinde in posteriori parte cerebri ponitur custos intentionum elicitaz a cogitatiua. t dicitur memoria cõmuni nomine Ad rationes. ad primam dicitur q sensus communis nõ dicitur communis respectu particularium p predicationez. sed per causalitatem. quia est cõmune principium ipoz. t tale commune distinguitur contra proprium Ad secundam quid sit dicenduz patet ex secundo corelario.

Quoniam autem duabus differentijs.

Querit primo. Utrum intellige re t sentire: sint idẽ actus t eiusdem potentie Pro parte affirmatiua t falsa arguitur duplici autoritate t duplici ratione. Prima autoritas est Empedoclis dicentis q voluntas ad presens augetur in hominibus t in alijs animalibus que t eis semper prestat altera t altera sapere. Secũda est Homeri dicentis. talis est intellectus in terrenis hominib qualem in die educit pater virozum deoruq̃z scz sol. Ex istis enim videtur q intelligere fiat per organum corporeum sicut sentire. quia subiacet influentie celi. Prima ratio. sensus cognoscit. intellectus cognoscit. ergo intellectus est sensus. Secũda ratio. simile simili cognoscitur. sz anima cognoscit' oia corpora. igitur est composita ex omnibus corporibus. t per consequens potentia intellectiua est organica sicut sensitiua. et sic inter illas non erit differentia.

Maior. Intelligere contingit nedum vero sed t falso: quod nulli ineſt cui non t ratio.

Minor. Sensus qui circa proprium sensibile semper est verus: omnibus ineſt animalibus Conclusio. **Igitur intelligere t sentire actus realiter distincti: excedunt facultatem eiusdem principij**

Patet maior per philosophum in littera qui eã qua si in forma posuit. possit tamen probari per habitus intellectuales. quia quidam sunt habitus quibus non cõtingit assentire falso. sicut sunt prudentia t scientia. Alij vero sunt habitus quibus cõtingit assentire falso sicut opinio et suspicium. Et quia habitus non excedunt potentiam sequitur q intellectus posset quandoq̃z intelligere recte t quandoq̃z non recte. id est quandoq̃z vere. t quãdoq̃z falsse. Sed q intelligere insit solum illis quibus cõuenit ratio. patet quia ineſt solis hominibus et animalibus rationalibus Minor vt iacet in forma est philosophi in littera. Conclusio probatur. quia illa distinguuntur realiter t requirunt diuersa principia que possunt ab inuicem realiter separari. sed intelligere t sentire realiter separantur. quia sensus ineſt omnibus animalibus. intellectus autem est tñ in hominibus. igit Ad autoritates et ad rationes quid sit dicendum patet ex declaratione textus

Queritur secūdo Utrū diffinitio Aresto. quā dat de fantasia: sit vera ⁊ sufficienter assignata Pro parte affirmatiua sufficit autoritas phi in lrā. q̄ post multa q̄ negat de fantasia ꝯcludit q̄ fantasia est motus a sensu fm actū factus. i. est q̄dam potētia vel habitus cui⁹ opatio vocaf mot⁹. ⁊ spāli vocabulo dr fantasiatio cāta circa fantasmata q̄ p supponūt in sentiente sensum fm actū Scdo sic. fantasia est potentia que identificatur cum virtute cogitatiua. ergo male dicit q̄ sit motus vel operatio.

Maior. Diffinitio quā dat Arestoteles de fantasia: pt eē quedā descriptio de interiori habitu ⁊ potētia sensitiua Minor. Hec explicat fantasie ꝓpriū actū: quē habet ex affinitate ad sensum Conclusio. Cū igitur potētie notificent⁹ p actus: bñ diffinit fantasia q̄ ē motus a sensu fm actum factus.

Patet maior. q̄ sensib⁹ exterioribus factis in actu ꝑfecter transmittunt⁹ spēs sensibiliū ad potētias interiores ⁊ ibidē reseruant⁹ in absentia exterioꝝ sensibiliū. ⁊ inde est q̄ hmōi spēs fm aliquā multitudinē collecte hñt ratōez cuiusdam habitus. Et ipse potētie interiores in absentia sensibilium pñt hmōi spēs ⁊ fantasmata ad inuicē ꝯponere vel diuidere nō iudicando. ⁊ tunc dicunt⁹ fantasiari. Et ḡ qñ Aresto. dicit q̄ fantasia est motus factus a sensu fm actū nō aliud intēdit nisi q̄ ex motiōe exterioꝝ sensuū transmittunt⁹ quedā spēs p quas mouent⁹ vires interiores. ⁊ ex hmōi spēbus ipse vires interiores pñt ꝓcedere in actū fantasiandi. i. ꝯponēdi vnū fantasma cū alio. nō tñ aliq̄d iudicādo. sed aliq̄ simul ꝯphendendo. Et hec ē clara mens Hērici gozyckem q̄ hanc ꝓpōem q̄si in forma ponit ⁊ eā sic declarat. Sed tñ phs magis videt loqui de fantasia inquantū est opatio quā etiā p opatione diffinit. vt ptz clare in copulatis. Minor ptz. q̄ ꝓpri⁹ actus fantasie est fantasiatio. ⁊ causaf a q̄busdā apparentib⁹ q̄ dicunt⁹ fantasmata. Et ille actus est q̄dā mot⁹ posterior causatus ex immutatiōe exterioꝝ ⁊ interioꝝ sensuum. vt dicit minor in forma. Et ḡ nō oz ignorare multiplicē acceptiōem motus quā relinquo notā ex copulatiuis vestris circā hanc materiā de fantasia Cōclusio relinquit nota ex immediate dictis ⁊ ex habitis superius vbi ꝓbatum est q̄ potētie hñt diffiniri ⁊ distingui p actus

Corrolariū primū. rationabile est circa fantasiā ꝓtingere deceptiōem ⁊ eā habere acceptiōem multiplicē. Ptz ꝑma pars. q̄ ex q̄ fantasia vt dictū est notat motū posteriorē causatū ex immutatiōe exterioꝝ sensuū. ⁊ in ipsis exterioribus sensib⁹ ꝓtingit deceptiōem. ḡ etiā in ipsa fantasia Tenet ꝯña. q̄ q̄quid ab aliq̄ principio longius stat debilius recipit eius impssiōem. Scda ps ꝓbaf. q̄ ex quo fantasia est motus factus a sensu exteriori fm actū. nō ār sensus exterior fit in actu eodē mō respectu oīm sensibilium. q̄ a q̄busdā sensibilib⁹ immutaf. sicut visus a colore et a magnitudine. a q̄busdam aūt nō immutaf. sed tñ ex sua immutatiōe potētia interior elicit suā spēm. sicut spēz odij vel amicicie vel ire in supposito. Et ita fantasia qñz dr illa potētia iterior q̄ versaf circa formas sensatas a sensib⁹ exterioribus vt puta circa formā coloris magnitudinis et figure eas absolute ꝯponens aut diuidens. ⁊ sic ꝯphēdit sub ymaginatia. vt dicit doctor in ꝑma ptē. Et hāc ꝑmam acceptiōem dicit Gozyckem esse fantasie ꝓpriam Aliqñ vero sumit⁹ nomē fantasie. p interiori potētia q̄ vertatur circa intētiones elicitas acq̄sitas ex motione sensuuz exterioꝝ. Et sic fantasia idētificatur realiter cū ꝑrte cogitatiua. Et simili mō de vi ymaginatiua intelligenduz est. q̄ si capiaf spāliter vt potētia reseruatiua sic ꝓcehēdit fantasiā ꝑmo mō. Sed si capiaf generaliter. p potentia iudicatiua sic pōt reduci ad cogitatiuā. ⁊ tūc reducere fantasiā ad ymaginatiuā est ipsaz reducere ad vim cogitatiuā Corrolariū scdm. ꝓprietates quas Aresto. attribuit fantasie: sunt eidē cōuenienter assignate. ptz q̄ Aresto. attribuit fantasie q̄ fm eā aialia multū opantur licet dr̄ter. q̄ quedā aialia hñt fantasiam indeterminatā inquātū sez interioꝝ potētia tm mouef in presentia sensibiliū exterioꝝ. ⁊ nō in eoꝝ absentia. sicut ptz de q̄busdā aialibus impfectis. Alia aūt sunt aialia bruta. sez pfecta q̄ habēt fantasiā determinatā. ⁊ fm eā multa operātur in absentia sensibiliū. sicut aialia bruta pullos suos nutriēdo in multis se occupant. Deinde in hoīe qñz dñatur rō et tūc non dr duci fm fantasiā. qñz vero ps sensual⁹ dñaf et tūc dr trib⁹ modis agi fm fantasiā sez. aut ꝓpter passiones. sīn ꝓmentib⁹. aut ꝓpter egritudinē sicut ptz in frenet̄icis. aut ꝓpter ligatiōem sensuū. sicut ptz de sōmniantib⁹

Ad rōes. ad ꝑmā dr q̄ fantasia immediate est mot⁹ factus a sensu interiori. sed videre est actus sensus exterioris. Ad scdam dr q̄ fantasia pōt indifferenter accipi p potētia ⁊ p actu. ⁊ fm hoc diffinitio aliter ⁊ aliter exponit. Et q̄ in copulatis diffinitio exponit⁹ de fantasia. p actu. ideo vt etiā haberet intellectus ipsi⁹ fantasie p potentia interiori. licet nō distincta sic resolutio huius q̄stionis magis loquit⁹ de fantasia. p potētia q̄ p actu vel opatiōe

E parte aūt aie q̄ ꝯgnoscit

Circa principium tercij libri de aīa queritur ꝑmo. Utrū intellectus human⁹ sit potētia organica: ꝓueniens cū potētia sensitiua passiua Pro p̄te negatiua ꝑme ptis est phs hr in textu p̄cedēte. Sz p ptē affirmatiua ptis scde est Aresto. hic in littera Arguit ꝯtra scdam ptem. vnūq̄d. p patit fm suā materiā. sz intellectus est imaterialis. ḡ non est potētia passiua. Scdo sic. agēs nobili⁹ est patiente sz potētie vegetatiue sunt actiue. ergo intellectus q̄ est p fectior erit potētia actiua

Maior. Nulla virtus organica est vl̄r omnium cognoscitiua: neq̄ sup se aut actum suum p cognitiōem reflexiua Minor Intellectus humanus est virtus passiua: non qualitercūq̄ sed passione pfectiua Conclusio. Licet ergo intellectus non sit virtus organica: est tñ sicut sensus virtus q̄dammodo passiua

Prima ps maioris ptz dupl̄r. ꝑmo ex ptē potentie. q̄ opari nō trāsceēdit esse. cū igitur ptus organica sit determinata ad situ ⁊ subiecta variatione sui subiecti. neē est q̄ opatio nō possit esse absoluta ab hic ⁊ nūc ⁊ ab aliis ꝯdi